

بررسی جمعیت‌شناختی سقط‌جنین ناشی از قتل‌های ناموسی در استان خوزستان

- محمد نبهان^۱
- دکتر نادر مطیع حق شناس^۲

چکیده:

هدف این پژوهش، بررسی جمعیت‌شناختی سقط جنین ناشی از قتل‌های ناموسی در استان خوزستان است. این تحقیق کیفی در سال ۱۴۰۳ با استفاده از روش تحلیل تماتیک (تحلیل مضمون) و استدلال استقرائی انجام شده است. برای گردآوری داده‌ها از مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته، مشاهده، و مطالعه اسناد متمرکز بر این حوزه استفاده گردید. حجم نمونه شامل ۲۳ نفر بود که به صورت کاملاً هدفمند و با در نظر گرفتن تنوع قومیتی موجود در استان خوزستان (از جمله عرب‌ها، بختیاری‌ها، شوشتری‌ها، دزفولی‌ها و بهبهانی‌ها) انتخاب شدند. پژوهشگران از نظریه‌های اجتماعی کلیدی مانند نظریه نمایش حرفه‌ای گافمن، نظریه انگ و انحراف اجتماعی گرهارد فالک و هاوارد بیکر، و نیز مدل لینک و فیلان برای تحلیل پدیده استفاده کردند. این چارچوب نظری به تحلیل عمیق‌تر چرایی وقوع این پدیده در یک بستر سنتی-قبیله‌ای کمک می‌کند. یافته‌ها نشان داد که سقط جنین در این بافت اجتماعی نه تنها یک عمل پزشکی، بلکه واکنشی پیچیده به فشارهای ساختاری، فرهنگی و قبیله‌ای است. سقط جنین اغلب به مثابه "قتل آگاهانه" قلمداد می‌شود که فرد با علم بر قوانین و شرایط اجتماعی برای رهایی از بی‌آبرویی، طرد اجتماعی (برچسب‌زدایی) و بدگمانی، یا حتی نجات از کشته شدن (قتل ناموسی) مرتکب آن می‌شود. تم‌های اصلی استخراج شده از این پژوهش عبارتند از: «حفظ سلامت زنان با اصلاح قوانین»، «فشار ساختاری و آزادی فردی»، «سقط جنین به مثابه قتل آگاهانه»، نتایج تأکید می‌کند که سقط جنین می‌تواند بخشی از انگیزه‌های اولیه قتل‌های ناموسی باشد و نیز سقط جنین بعد از سه ماهگی، خود در زمره قتل‌های ناموسی قرار می‌گیرد. پژوهش بر ضرورت بازنگری عمیق در قوانین و سیاست‌ها برای حمایت از حقوق و سلامت زنان در شرایط بحرانی تأکید دارد.

کلیدواژه: سقط جنین، قتل ناموسی، ننگ‌شدگی، برچسب اجتماعی، استان خوزستان،

^۱ دانشجوی دکترای جامعه‌شناسی اقتصادی و توسعه دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران

mohammad.nabhann@outlook.com

^۲ استاد جمعیت‌شناسی و عضو هیأت علمی گروه اقتصاد جمعیت و سرمایه انسانی موسسه تحقیقات جمعیت کشور

nader.haghshenas@nipr.ac.ir

مقدمه و بیان مسأله

ناموس^۳ در لغت به معنای (معرب، ا) احکام الهی. شریعت. قانون و شریعت و احکام الهی است. (دهخدا، ۱۳۷۷، ۲۲۲۵۵) این واژه در لغت به معنای قانون است و در بسیاری از موارد نیز در گذشته، تحت همین عنوان در فهم عمومی مردم معنا می‌شد، اما امروزه آن چیزی که از این واژه دریافت می‌شود مفهومی است که با معنای غیرت یکسویه به جنس مونث مورد هدف است، گویی دختر، زن، مادر، دخترعمو و ... تحت این مفهوم به عنوان حریم مرد معرفی شده است. در برخی از ناهنجاری‌های اجتماعی همچون «قتل ناموسی»^۴ هنگامی که از این اصطلاح استفاده می‌شود، در ذهن چنین متبادر می‌شود که با نوعی قتل روبه‌رو هستیم که آبرو و شرافت یک مرد، یک خانواده، یا یک خاندان و قبیله‌ای خدشه‌دار شده است. اما نکته مهم و کلیدی که در ضمن چنین رخدادی کمتر به آن توجه شده، مفهوم واژگانی آن به معنای «قتل قانونی» است، قتلی که بعضاً در جامعه‌های سنتی تحت عنوان «دفاع از شرف»^۵ نیز شناخته می‌شود. واژه «قتل قانونی»^۶ یا همان «قتل ناموسی» در حقیقت صدور مجوز قتل است که به قاتل این امکان را می‌دهد که با چنین ناهنجاری اجتماعی به طور شخصی برخورد کند. فهم غیر صحیح از واژه ناموس که بر پایه «غیرت دینی» و ریشه گرفتن برخی مفاهیم با فرآیند عرف جامعه همگام شده است، منجر به این نوع قتل‌ها با ظاهری دینی می‌شود.

عموماً در کشورهای در حال توسعه و علی‌الخصوص جامعه‌هایی که حاکمیت جریان‌های سنتی در آن از قدرت بیشتری برخوردار است، با حساسیت‌های دینی فراوان و مفاهیم اجتماعی مستحکم‌تری چون نظام «پدرسالاری» و «مردسالاری»^۷ روبه‌رو هستیم، لذا جامعه سنتی همواره سعی می‌کند در برابر جریان توسعه جهان شبکه‌ای و جهان اطلاعاتی امروز که جامعه را به سرعت وارد فرآیند جهانی شدن^۸ می‌کند، مقاومت بیشتری از خود نشان دهد، از این‌رو در برابر خیلی از ناهنجاری‌های اجتماعی از گُنش متفاوت‌تری نسبت به جامعه‌های توسعه یافته و مدرن برخوردار است. رولند رابرتسون^۹ جهانی شدن را مفهومی می‌داند که محصول فشرده شدن جهان و تشدید آگاهی جهانی است و فرایندی است که وابستگی متقابل افزایش آگاهی مردم از کیفیت جهان به عنوان یک کلیت یکپارچه در قرن بیست و یکم را به همراه داشته است. (کیانی، ۱۳۸۰، ۹۷) پراتون^{۱۰} جهانی شدن را پدیده‌ای چند

^۳ Honor

^۴ Honor killing

^۵ Defense of honor

^۶ legal murder

^۷ Patriarchy

^۸ Globalization

^۹ Roland Robertson

^{۱۰} Jonathan Perraton

وجهی تعریف کرده است به گونه‌ای که به بافت‌های گوناگون کنش اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، نظامی، فناوری و محیط زیست راه پیدا کرده است. (کیانی، ۱۳۸۰، ۹۴)

در ایران، شاید یکی از دلایل عمده کاهش تمایل به فرزندآوری، مشکلات اقتصادی باشد که تامین هزینه های فرزندان را با دشواری رو به رو سازد. اما حتی در خانواده هایی با وضعیت مناسب اقتصادی، فرزندآوری کمتری می بینیم. از دیگر سو، با گسترش چشمگیر حضور زنان در دانشگاه ها و اشتغال آنها، و بالا رفتن سن ازدواج، از تمایل به فرزندآوری کاسته شده است. شاید این امر به طور کلی به احساس رضایت افراد از کیفیت زندگی باز می گردد. چنانکه به گفته دبیر کارگروه بهداشت و سلامت معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری، نبود حس خوشبختی عامل کاهش جمعیت است. این سخن دور از ذهن به نظر نمی رسد چرا که برای مثال پایتخت ایران، یکی از نامناسب ترین ده شهر جهان برای زندگی شناخته شده است (مختاری، ۱۳۹۴).^{۱۱} امروزه در خیلی از جامعه های سنتی همچون جامعه سنتی کشورمان ایران در برابر پدیده های ناهنجار اجتماعی، واکنشی جدی رخ نمی دهد و یا حداقل شاهد نگاه مصلحت گونه ای در باب حفظ پایه های بنیادین سنت در جامعه در برابر فرآیند مدرنیته و موج جهانی شدن هستیم. سال هاست در کشور با پدیده ی ناهنجاری به نام قتل های ناموسی مواجه هستیم، همواره اندیشه ورزان علوم اجتماعی با نگرشی خوشبینانه، کاهش چنین پدیده ی شومی را به واسطه گسترش آگاهی، آموزش های عمومی و نیز وضع برخی قوانین حمایتی پیشگیرانه، متصور بوده اند، اما متأسفانه با تمام تلاش های انجام شده همچنان شاهد وقوع چنین رخدادهایی در سطح جامعه هستیم. نکته قابل توجه در این نوع قتل ها، دایره وسیع دسترسی قاتل به قربانی است، به گونه ای که قربانی در هیچ کجا از این کره خاکی نمی تواند از سایه قتلی که همواره در کمین اوست بگریزد. از سوی دیگر به قربانی نیز این فرصت داده نمی شود تا در یک دادگاه، در طول دعوای حقوقی و یا حتی در یک بستر امن جهت گفتگو برای شرح حادثه و یا دفاع از عملکرد خود به واسطه گمانه زنی ها (از سوی قاتل یا خانواده مدعی) و یا حتی ادله های عینی و سندی که علیه اوست، در خواست محاکمه منصفانه داشته باشد.

در حقیقت با یک پدیده ی دردناک اجتماعی رو به رو هستیم که با مجموعه ای از پیش فرض های قبلی و تنها با یک راه حل قطعی مفروض شده از سوی قاتل و مؤیدین وی، می توان خدشه دار شدن شرف یک خانواده را نجات داد. و آن آخرین راه حل، همان حکم قطعی قتل است. تا زمانی که قربانی پیش از مرگ این امکان را داشته باشد که سال ها از اجرای چنین حکم نانوشته ای علیه خود، موقتاً گریزان باشد، در این صورت شرف آن خانواده نیز طبق نظرگاه فرهنگ عامه در آن جامعه سنتی، همچنان لکه دار خواهد ماند.

^{۱۱} دفتر واحد اطلاعات اقتصادی (EIU) نقل در شبکه خبر ۹۴/۵/۲۹

پژوهشی در آلمان توسط موسسه ماکس بلانک^{۱۲} در مورد تعداد قتل‌های ناموسی در سال ۲۰۱۱ انجام شده است، از سال ۱۹۹۶ تا ۲۰۰۵ بر اساس پرونده‌های آزمایشات و گزارش‌های رسانه‌ای، ۷۸ قتل در آلمان وجود داشت که مورد تحقیق قرار گرفتند و بعضاً تشخیص برخی از آن‌ها در خصوص نوع و منشاء قتل بسیار دشوار بود، که این موارد قتل در چه زمینه‌ای و به چه علت رخ داده است. نتیجه نشان داد که ۴۳٪ از قربانیان مرد هستند (الحلوه، ۲۰۱۸) از این رو گستره این نوع قتل‌ها به یک جنسیت معین تعلق ندارد. لذا این امر سبب شد، ضمن آن که توجه ما به سوی انگیزه این نوع قتل‌ها معطوف شد. موارد دیگری را که می‌تواند در زیرشاخه این نوع قتل‌ها دستبندی کرد را به طور جدی مورد بررسی قرار دهیم، بر اساس برآورد سازمان جهانی بهداشت سالانه ۲۰۰۰۰۰ زن جان خود را به دلیل عوارض ناشی از سقط عمدی غیرقانونی از دست می‌دهند که ۹۹٪ این موارد در کشورهای در حال توسعه است (اختری، ۱۳۹۵) به گفته دبیر مرکز مطالعات راهبردی جمعیت، از حدود ۹۴ تا ۹۵ درصد سقط غیرقانونی ۳ تا ۴ درصد ناشی از روابط نامشروع و خارج از عرف و خانواده است^{۱۳} اما ۹۱ تا ۹۲ درصد سقط جنین‌ها محصول نهاد خانواده مشروع استسقط عمدی یا جنایی نزدیک به یک سوم کل سقط‌ها را تشکیل؛ یعنی ما در سال حدود ۵۳۰ هزار سقط عمدی داریم.^{۱۴}

پدیده سقط جنین ناشی از قتل‌های ناموسی به عنوان یکی از جنبه‌های آسیب‌زای خشونت علیه زنان، از دیرباز در جوامع سنتی و به‌ویژه در مناطق با ساختارهای اجتماعی بسته‌تر مانند استان خوزستان مطرح بوده است. در این مناطق، مسائل مرتبط با حیثیت و ناموس خانوادگی از ارزش‌های بنیادی محسوب می‌شود و در بسیاری از موارد، حتی جان انسان‌ها قربانی حفظ این ارزش‌ها می‌شود. نگرش‌های جمعیت‌شناختی در این زمینه می‌تواند به تحلیل‌های جامع‌تری از این پدیده کمک کند. بر اساس تحقیقات، سقط جنین ناشی از قتل‌های ناموسی نه تنها به خاطر باورهای سنتی و فرهنگی، بلکه به دلیل فشارهای اجتماعی و ساختاری که بر زنان اعمال می‌شود، رخ می‌دهد. در استان خوزستان که تنوع قومی و فرهنگی بالاست، بررسی این پدیده از منظر جمعیت‌شناختی، تفاوت‌ها و تشابهات در نگرش‌ها و رفتارها را روشن‌تر می‌سازد.

جمعیت‌شناسی این مسئله نشان می‌دهد که زنان در سنین مختلف، از اقوام مختلف و با زمینه‌های اجتماعی و اقتصادی متنوع، ممکن است تحت تاثیر این خشونت‌ها قرار گیرند. در برخی از فرهنگ‌ها، مرز میان حیثیت خانوادگی و جسم زن بسیار ظریف‌تر است و در این شرایط، سقط جنین نه تنها به عنوان اقدامی قانونی یا پزشکی، بلکه به عنوان عملی در راستای حفظ یا بازگرداندن حیثیت خانواده تلقی می‌شود.

^{۱۲} Max Planck Society

^{۱۳} گزارش خبرآنلاین "آمار سقط جنین در کشور؛ چند درصد غیرقانونی و نامشروع است؟"، ۳۱ اردیبهشت ۱۴۰۲ - ۱۴:۱۹

^{۱۴} گزارش فارس "آمار تکان‌دهنده از سقط جنین در ایران/ وقوع ۵۳۰ هزار سقط عمدی در سال"، ۱۱:۰۷ - ۱۴۰۱ - ۲۸-۲

سقط جنین^{۱۵} (آبگانه یا آفگانه در فارسی) به معنی از دست رفتن محصول حاملگی (جنین یا رویان) قبل از هفته ۲۰ بارداری است ولی پزشکان بیشتر از این اصطلاحات برای توصیف هر گونه پایان حاملگی در سه ماهه اول بارداری استفاده می کنند. سقط جنین، به معنای پایان یافتن بارداری در هر مرحله ای است که زندگی نوزاد در جریان است، اگرچه غالباً به لحاظ فنی و تخصصی، خاتمه یافتن بارداری به واسطه جراحی یا خارج کردن جنین یا رویان از رحم (قبل از آنکه قادر به ادامه حیات باشد) را سقط جنین می گویند. مرگ جنین اگر به صورت خود به خود رخ دهد به آن سقط خودبه خودی (ناخواسته) گفته می شود.^{۱۶} (کلچیسکی، ۲۰۱۴) دلایلی که چرا زنان سقط جنین می کنند متنوع است و در سراسر جهان متفاوت است. برخی از دلایل عبارتند از سلامت مادر، ناتوانی در تامین مالی فرزند، خشونت خانگی، عدم حمایت، احساس جوان بودن، تمایل به تکمیل تحصیلات یا پیشرفت شغلی، و عدم توانایی یا تمایل به این که فرزندی را بزرگ کنید که در نتیجه تجاوز جنسی یا زنا، رابطه نامشروع قرار است به آمده بیاید. خیلی جوان بودن یا ترس از اینکه والدین یا دیگران به بارداری اعتراض کنند، یک دلیل دیگر نسبتاً رایج برای سقط جنین است. در ۱۰ کشور، بیش از ۱۰ درصد از زنان این دلیل را به عنوان دلیل اصلی خود بیان کردند.^{۱۷} (بانکوله و همکاران، ۲۰۰۶) اما درخصوص قتل ناموسی از نوع سقط جنین، تنها آن دسته ای از سقط جنین هایی را شامل می شود که خانم باردار خود و یا به وسیله اشخاص دیگر، قربانی (جنین) را به سبب احتمال برچسب خوردگی یا انگ شذگی که ممکن است در نهایت سبب بی آبرویی و ننگ شذگی شان را فراهم آورد، سقط می کنند. عموماً این بی آبرویی به سبب ارتباط جنسی نامشروع و یا ارتباط جنسی خارج از عُرْف و هنجارهای جامعه رخ می دهد که منجر به وجود آمدن جنین در شکم مادر می شود. در این صورت است که با از میان رفتن جنین این بی آبرویی و لکه ننگ شسته خواهد شد و یا به عبارت صحیح تر از بین می رود و آن شخص، آن گروه و یا آن خانواده و جامعه دیگر لکه ننگی را باخود به همراه ندارند. لذا آن چیزی که در گام اول در این پژوهش اهمیت دارد، این است که بدانیم چگونه یک فرد (زن) به این اقتناع می رسد که مرتکب قتل ناموسی شود؟ به طور مشخص چه عواملی سبب می شود که این نوع قتل ها عموماً مسکوت می ماند و به نوعی فرد (زن) به این نوع قتل اقتناع، و برای وی توجیه پذیر می شود؟

^{۱۵} Abortion

^{۱۶} Kulczycki A. ۲۰۱۴

^{۱۷} Bankole A, Singh S, Haas T

ضرورت و اهمیت

بررسی جمعیت‌شناختی سقط‌جنین ناشی از قتل‌های ناموسی، علاوه بر اهمیت در حوزه مطالعات جمعیتی، از جنبه‌های حقوق بشری و عدالت اجتماعی نیز حیاتی است. خشونت علیه زنان در قالب قتل‌های ناموسی و سقط‌جنین‌های اجباری، یکی از مصادیق بارز نقض حقوق زنان به شمار می‌آید و سلامت جسمی و روانی آنان را به شدت تحت تأثیر قرار می‌دهد. پژوهش‌های صورت‌گرفته نشان داده‌اند که قتل‌های ناموسی و سقط‌جنین‌های مرتبط با آن، بیشترین تأثیرات منفی را بر زنان جوان و اقشار محروم جامعه داشته‌اند (مکی، ۲۰۲۰). این مسئله در مناطقی مانند خوزستان که ترکیب جمعیتی متنوعی دارد، اهمیت بیشتری پیدا می‌کند؛ چرا که باورها و هنجارهای فرهنگی در گروه‌های قومی مختلف متفاوت بوده و ممکن است شدت و نحوه اعمال خشونت علیه زنان نیز متفاوت باشد. از این‌رو، پژوهش‌های جمعیت‌شناختی می‌توانند به شناخت دقیق‌تر این تفاوت‌ها و تدوین سیاست‌های مؤثرتر برای پیشگیری از چنین خشونت‌هایی کمک کنند.

پژوهش در این حوزه همچنین می‌تواند به اصلاح و تدوین قوانین مرتبط با قتل‌های ناموسی و سقط‌جنین کمک کند. بسیاری از قوانین موجود در جوامعی که با این مسائل درگیر هستند، نتوانسته‌اند به شکلی کارآمد از زنان حمایت کنند و به حقوق آنها توجه نمایند (گابریل و همکاران، ۲۰۱۹). این ضرورت به ویژه در مناطقی که خشونت علیه زنان بر پایه هنجارهای ناموسی و فرهنگی استوار است، بیشتر احساس می‌شود. پژوهش‌های جمعیت‌شناختی که به بررسی عوامل اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی موثر بر سقط‌جنین ناشی از قتل‌های ناموسی می‌پردازند، می‌توانند داده‌های لازم را برای اصلاح سیاست‌های عمومی و تدوین استراتژی‌های حمایتی برای زنان فراهم آورند و در نهایت به بهبود وضعیت زنان و کاهش خشونت‌های خانوادگی منجر شوند.

از سویی دیگر نگاهی جامعه‌شناختی به قتل‌های ناموسی این امکان را به ما می‌دهد تا بتوانیم با بررسی ابعاد مختلف این پدیده تلخ اجتماعی شناخت دقیق‌تری از آسیب‌های ناشی از آن، در سطوح مختلف جامعه داشته باشیم. در فرازی دیگر پرداختن به موضوع قتل‌های ناموسی در عین گستردگی و پراکندگی موضوع، خود به عنوان یک محور متمرکز برای یافتن چرایی به وجود آمدن چنین پدیده ناهنجاری، عملاً ما را به یک محدودیت ناخواسته و تمرکز بر حوزه چرایی این مسأله وا می‌دارد. و نیز این چرایی می‌تواند پاسخ چرایی‌هایی را که در بسترهای متفاوت (مناطق، اقلیم‌ها و کشورهای دیگر) با شاخص‌های مشترکی همچون برداشت ویژه از انگیزه‌ها، زیست جهان قاتلین و قربانیان، نوع و شکل ویژه روابط اجتماعی جامعه و .. پدیدار می‌شوند. لذا در این جهت فهم صحیح مسأله، سپس پیشگیری، کنترل، کاهش و نهایتاً زایل کردن این پدیده ناهنجار به واسطه شناخت دقیق موضوع و ابعاد آن بسیار الزامی است.

هدف اصلی تحقیق "بررسی جامعه شناختی سقط جنین ناشی از قتل‌های ناموسی در استان خوزستان"^{۱۸} این است که اولاً به ابعاد مختلف قتل ناموسی با تمرکز بر مساله سقط جنین پرداخته شود، تا بتوان رابطه علت و معلولی بخشی از انگیزه‌ها و فعلیت بخشیدن این نوع قتل‌ها از نوع ناموسی را هویدا کرد و دوماً در حوزه جامعه‌شناسی قتل‌های ناموسی به یک نظم نظری در تقسیم‌بندی این نوع قتل‌ها رسید، به این معنی که می‌بایست به جای تمرکز بر شکل رخداد، بر انگیزه‌ها و نحوه صورت‌بندی نظری این پدیده متمرکز شد.

مبانی نظری تحقیق

انگ اجتماعی^{۱۹}

انگ اجتماعی، طرد یا تبعیض علیه یک فرد بر اساس ویژگی‌های اجتماعی ادراک شده است که باعث تمایز او از سایر اعضای جامعه می‌شود. و انگ‌های اجتماعی معمولاً با فرهنگ، جنسیت، نژاد، سن، هوش و سلامت مرتبط است انگ همچنین می‌تواند علیه خود شخص باشد، که از ویژگی‌های شخصی با دید منفی شخص ناشی می‌شود، به گونه‌ای که می‌تواند منجر به "هویت فاسد"^{۲۰} (یعنی خود انگ زدن) شود. (جوفمان، ۱۹۶۳) (هالی جانسون و مندوزا، ۲۰۱۶) استیگما^{۲۱} هاوارد بیکر می‌گوید: مجرم کسی است که برچسب خورده و جرم رفتاری است که دیگران به آن برچسب زده‌اند. این رویکرد معتقد است که رفتار به خودی خود به عنوان کثرت‌فتری یا جرم محسوب نمی‌شود؛ بلکه این افراد و گروه‌های فرهنگی هستند که به این رفتارها عنوان جرم «برچسب» می‌زنند. (ستوده، ۱۳۹۹، ۱۵۰) تاثیر فرآیند برچسب‌زنی این پیشگویی خودخواهانه را به دنبال دارد که فرد برچسب خورده دارای ویژگی‌های برچسب می‌باشد. افرادی که برچسب می‌زنند اعتقاد دارند فرد برچسب خورده ممکن است به شیوه‌های مختلف رفتار انحرافی را تکرار کند به همین دلیل به پیشداوری و پیشگویی روی می‌آورند به همین سبب فرد برچسب خورده تایید اجتماعی لازم و شخصیت مورد نیاز را در میان افراد جامعه به دست نمی‌آورد و برای تامین آن به میان افرادی می‌رود که با برچسب وی سازگارند و تایید اجتماعی لازم را برای فرد فراهم می‌کنند. (میرزایی، ۱۳۹۸: ۱۱۲)

^{۱۸} Sociological investigation of abortion from the perspective of honor killings in Khuzestan province

^{۱۹} Social stigma

^{۲۰} Spoiled identity

^{۲۱} Stigma

نظریه اجتماعی داغ‌ننگ گافمن

اروینگ گافمن^{۲۲} در باب «نظریه اجتماعی داغ‌ننگ» می‌نویسد این اصطلاح برای اشاره به ویژگی یا صفتی استفاده شده است که شدیداً بدنام کننده یا ننگ‌آور است. حتی ممکن است ما این اصطلاح را بارها در زندگی روزمره خویش شنیده باشیم یا حتی به کار برده باشیم که، فلانی داغ‌ننگی بر روی پیشانی‌اش دارد. یک داغ‌ننگ بر روابط اجتماعی فرد داغ‌خورده نیز تاثیر دارد. (گافمن، ۱۳۹۲، ۱۸)

اروینگ گافمن در بخش ابتدائی کتاب خود شرح داده است: اصطلاح داغ‌ننگ و مترادف‌های آن رویکرد دوگانه‌ای را در خود جای می‌دهند: "آیا فرد داغ‌خورده تصور می‌کند که تفاوتش پیش از مواجه شدن با دیگران آشکار بوده یا هنگام مواجهه با راحتی آشکار می‌شود، یا این که تصور می‌کند دیگران نه از وجود چنین تفاوتی با خبرند و نه بلافاصله می‌توانند به وجود آن پی ببرند؟" در مورد اول فرد با داغ‌ننگی که قطعاً بدنام کننده است دست و پنجه نرم می‌کند و در مورد دوم با داغ‌ننگی که احتمال دارد بدنام کننده باشد.

انواع داغ‌ننگ از نگاه گافمن

سه نوع کمابیش متفاوت داغ‌ننگ را می‌توان نام برد: "اولین نوع زشتی‌ها و معایب مربوط به بدن هستند همانند انواع بدشکلی‌های جسمانی، نوع دوم، نواقص و کمبودهای مربوط به شخصیت فرد را شامل می‌شود، مثل متقلب، ضعیف‌النفس و سلطه‌پذیر بودن یا احساسات غیرطبیعی، عقاید انعطاف‌پذیر و غیر قابل اعتماد داشتن: این صفات با توجه به شواهد موجود به کسانی مربوط می‌شوند که برای مثال دچار اختلالات روانی، زندان، اعتیاد به مواد مخدر، اعتیاد به الکل، همجنس‌خواهی، بیکاری، اقدام به خودکشی و رفتارهای افراطی سیاسی هستند. و بالاخره نوع سوم، داغ‌ننگ قومی و قبیله‌ای است که منظور از آن، داغ‌ننگ‌های مربوط به نژاد، ملیت و مذهب است: این گونه داغ‌ننگ‌ها می‌توانند در مسیر نسل‌ها انتقال یافته و تمام اعضای یک خانواده را یکسان آلوده‌سازند." (گافمن، ۱۳۹۲، ۲۰-۱۹)

نمایش حرفه‌ای

همواره فرد داغ‌خورده خود را به عنوان کسی تعریف می‌کند که گویا هیچ تفاوتی با دیگران ندارد، درحالی که همزمان، خودش و افراد پیرامونش به وی به عنوان یک انسان مجزا شده می‌نگرند. این گونه است که فرد با یک تناقض اساسی در عمق خویش خویش روبه‌رو می‌شود. لذا قابل ادراک است که فرد برای خروج از چنین وضعی دست به تلاش‌های جدی می‌زند، تنها آرزوی او این خواهد بود که با یافتن یک آموزه‌ی خاص، به تعریف و

^{۲۲} Erving Goffman

معنای ثابتی از موقعیتش دست یابد و معمولاً این نوع آموزه‌ها که برای فرد داغ‌خورده ارائه می‌شود، اغلب موضوعات استاندارد را پوشش می‌دهد که در نهایت یک الگوی آشکار/پنهان سازی داغ‌ننگ پیشنهاد می‌کند. (گافمن، ۱۳۹۲، ۱۴۷) گافمن با وجود افول نظریه «گُنش متقابل نمادین»^{۲۳} دست به زایش تحلیل «نظریه نمایشی»^{۲۴} می‌زند، وی به بیان ساده عقیده دارد که میان اجراهای تئاتری و انواع «گُنش‌ها»یی که همه ما در اعمال روزمره و گُنش‌های متقابل مان انجام می‌دهیم، وجوه مشترک بسیاری وجود دارد. در نظرگاه او، گُنش متقابل که بسیار شکننده است با اجراهای اجتماعی حفظ می‌شود. اجراهای ضعیف یا اختلال‌ها، به گُنش متقابل نیز به همان اندازه اجراهای تئاتری آسیب می‌رساند.

گافمن در قیاس بین صحنه نمایش با گُنش متقابل اجتماعی، تا آن‌جا که می‌تواند جلو می‌رود. او معتقد است که در هر گُنش متقابلی یک جلوی صحنه وجود دارد که با پیش صحنه اجرای تئاتری قرینه است. بازیگران صحنه تئاتر و نیز زندگی اجتماعی، هر دو به حفظ ظاهر، لباس مناسب پوشیدن و وسایل صحنه‌آرایی علاقه‌مندند. وانگهی، در هر دو اجراء یک نوع عقب صحنه وجود دارد که بازیگران می‌توانند به آن‌جا برگردند و خودشان را برای اجراء آماده سازند. در عقب صحنه، یا پشت صحنه به اصطلاح تئاتری، بازیگران می‌توانند نقش‌هایشان را وانهند و خودشان بشوند. (ریتزر، ۱۳۹۴، ۹۳).

انگ شده: ۲۵

انگ خورده‌ها، کم ارزش، تحقیر شده، طرد شده^{۲۶} و نادیده گرفته می‌شوند. آن‌ها در زمینه اشتغال و مسکن از تبعیض رنج می‌برند. (بوردیری، دریمر، ۱۹۸۶) سوگیری و تبعیض درک شده نیز با پیامدهای منفی سلامت جسمی و روانی مرتبط است. (ویلیامز و نیبرز و جکسون، ۲۰۰۳)

نظریه انگ گرهارد فالک

گرهارد فالک^{۲۷} جامعه شناس و مورخ آلمانی الاصل گرهارد فالک معتقد است: "همه جوامع همیشه به برخی شرایط و رفتارهای خاص انگ می‌زنند، زیرا انجام این کار با شناسایی «غیرخودی» از «خودی»، همبستگی جمعی را فراهم می‌کند." فالک انگ را بر اساس دو دسته انگ هستی شناختی و ننگ تحقق یافته توصیف می‌کند. او

^{۲۳} Symbolic interactionism

^{۲۴} Dramaturgical Theory

^{۲۵} Stigmatized

^{۲۶} Ostracized

^{۲۷} Gerhard Falk

ننگ وجودی را این گونه تعریف می‌کند: «انگ ناشی از وضعیتی است که موضوع انگ آن را ایجاد نکرده یا کنترل کمی بر آن دارد». و این انگ به دست آمده را این گونه تعریف می‌کند:

"انگی که به دلیل رفتار و یا به این دلیل که به طور قابل توجهی در دستیابی به ننگ مورد نظر کمک کرده‌است به دست می‌آید." فالک نتیجه می‌گیرد که "ما و همه جوامع همیشه به برخی شرایط و برخی رفتارها انگ می‌زنیم زیرا انجام این کار با شناسایی "غیرخودی" از "خودی" همبستگی جمعی را فراهم می‌کند. (فالک، ۲۰۰۱) انگ زدن، در اصل، چالشی برای انسانیت فرد است هم برای شخص انگ شده و هم برای شخص انگ زده. اکثر محققین انگ دریافته‌اند که فرآیند انگ زدن سابقه طولانی دارد و در همه فرهنگ‌ها در همه جا فراگیر است. (هیثرتون و دیگران، ۲۰۰۰)

نظریه انحراف اجتماعی^{۲۸} گرهارد فالک

انحراف:

انگ زمانی اتفاق می‌افتد که فردی به عنوان منحرف شناخته می‌شود و با کلیشه‌های منفی همراه است که نگرش‌های جانبدارانه را ایجاد می‌کند و بر اساس آن رفتار تبعیض آمیز دارد. گافمن چگونگی مدیریت «هویت فاسد» (به این معنی که ننگ یک فرد انگ خورده را از پذیرش کامل اجتماعی محروم می‌کند) در مقابل مخاطبان از هنجارها روشن می‌کند. او بر ننگ، نه به عنوان یک کیفیت ثابت یا ذاتی یک فرد، بلکه به عنوان یک تجربه و معنای تفاوت تمرکز کرد. (شو، ۱۹۹۱) گرهارد فالک کار گافمن را با بازآفرینی افراد منحرف به عنوان «دیگرانی که از انتظارات گروهی منحرف می‌شوند» و با طبقه‌بندی انحراف به دو نوع توضیح می‌دهد: انحراف اجتماعی به وضعیتی اطلاق می‌شود که به طور گسترده، پیشینی و به طور کلی، به عنوان انحراف و در نتیجه انگ تلقی می‌شود. بنابراین، همجنس‌گرایی نمونه‌ای از انحرافات اجتماعی است، زیرا درجه بالایی از اجماع وجود دارد که همجنس‌گرایی^{۲۹} متفاوت است و نقض هنجارها یا انتظارات اجتماعی است. (فالک، ۲۰۰۱) انحراف موقعیتی به یک عمل انحرافی اطلاق می‌شود که در یک موقعیت خاص به عنوان انحراف توصیف می‌شود و ممکن است جامعه آن را به عنوان انحراف طبقه بندی نکند. به همین ترتیب، یک عمل انحرافی اجتماعی را نمی‌توان در شرایط خاص منحرف دانست. دزد یا جنایتکار خیابانی نمونه بسیار خوبی است. معلولان جسمی و روانی، همجنس‌بازان^{۳۰}، و انبوهی از

^{۲۸} Social deviation

^{۲۹} homosexuality

^{۳۰} Homosexuals

افراد دیگری که به دلیل انحراف از انتظارات گروهی برچسب انحرافی خورده‌اند، در معرض انگ و طرد اجتماعی از سوی بسیاری از افراد و اغلب گروه‌های مملو از افرادی هستند که برچسب منحرف شده‌اند.

هاوارد بیکر^{۳۱} معتقد است که گروه‌های اجتماعی مفهوم انحراف را با وضع قوانینی که نقض آن منجر به انحراف می‌شود و با اعمال آن نقش‌ها بر افراد خاص و طبقه‌بندی آن‌ها به عنوان بیگانگان، ایجاد می‌کنند. در این دیدگاه، انحراف کیفیت عملی نیست که شخص مرتکب می‌شود، بلکه نتیجه اعمال قوانین و مجازات‌ها توسط دیگران بر مجرم است. منحرف کسی است که این برچسب با موفقیت به او اعمال شده است. و رفتار انحرافی رفتاری است که مردم با آن رتبه‌بندی کرده‌اند. به گفته بکر، همه افرادی که برچسب انحرافی دارند، نباید منحرف باقی بمانند، اما زمانی که برچسب انحرافی داده شود، احتمال اینکه فرد مسیرهای انحرافی را در پیش بگیرد، بیشتر می‌شود. بکر توضیح می‌دهد که قرار نبود این نظریه به عنوان یک نظریه فراگیر در مورد انحراف در نظر گرفته شود، و همچنین قرار نبود که رفتارهای انحرافی را صرفاً محصول تأثیر بیرونی توضیح دهد. در عوض، تئوری برچسب زدن به این معنا بود که توجه را بر نحوه برچسب زدن نقش قرار می‌دهد که ادامه روال عادی زندگی روزمره را برای او دشوارتر می‌کند و بنابراین او را به اعمال «غیر طبیعی» تحریک می‌کند. (بیکر، ۱۹۶۳)

اجزاء ننگ اجتماعی

فرایند گذاشتن داغ یا لکه‌نگی بر یک شخص واژه‌ داغ ننگ گذاری نام گرفته است. بلود در سال ۲۰۰۰ سه جزء تشکیل دهنده داغ و فرایند ننگ‌گذاری را تعیین کرده است که شامل: کلیشه، تبعیض و پیش‌داوری می‌شوند

کلیشه‌ها:

کلیشه‌ها^{۳۲} جزء ذهنی داغ ننگ هستند. آن‌ها جایی هستند که عقاید خاص، هم مثبت و هم منفی بر اساس یک خصوصیت یا یک سری خصوصیات درباره فرد یا گروهی شکل می‌گیرد. (عبادالهی، پیری، موقر نربین، ۱۳۹۰: ۲۰۳ به نقل از راوز، ۲۰۰۲: ۴) کلیشه نیز همانند لکه‌نگ از حس محدودیت‌های گروه، حس «ما» در قبال «آنها»، تفاوت‌های حسی و غیره ناشی می‌شود. فرایند تعمیم از یک ویژگی جسمانی قابل مشاهده به یک سری از صفات فرض شده یک جنبه اساسی فرایند کلیشه است.

^{۳۱} Howard Saul Becker

^{۳۲} Stereotypes

یک نمونه از کلیشه می‌تواند این مورد باشد: سفیدپوستان آمریکایی کلیشه‌هایی درباره سیاه‌پوستان آمریکایی که دارای صفاتی مثل تنبل، ورزشکار و کوچه بازاری هستند را تأیید می‌کنند. (عبادالهی، پیری، موقر نربین، ۱۳۹۰: ۲۰۳ به نقل از هیثرتون و دیگران، ۲۰۰۰: ۸۹)

پیش‌داوری:

هنگامی که غریبه‌ای در مقابل ما قرار می‌گیرد، امکان دارد صفتی در او ببینیم که او را از دیگر اشخاص دسته‌ی پیش‌بینی شده‌اش متمایز می‌کند و (یا به نوعی نامطلوب‌تر) حتی در حالت‌های افراطی امکان دارد او در نظر ما از یک انسان عادی و کامل به فردی ناقص و کم‌ارزش تقلیل یابد. صفتی که توانایی انجام این کار را داشته باشد، یک داغ‌نگ است. (گافمن، ۱۳۹۲، ۱۸)

پیش‌داوری^{۳۳} جزء مؤثر داغ‌نگ است. جایی که احساسات منفی، هیجانات و غیره برعلیه کسی بر اساس پنداری که در ذهن یک شخص شکل گرفته است به‌وجود می‌آید. برای مثال یک استاد دانشگاه ممکن است درباره مردان در برنامه علمی‌اش احساس خوبی داشته باشد، اما ممکن است در درباره آن زنان احساس بدی داشته باشد.

تبعیض:

تبعیض^{۳۴} آخرین جزء داغ‌نگ است که بلود ذکر می‌کند. او آن را جزء رفتاری توصیف می‌کند. این جزء جایی هست که کسی برعلیه افرادی با ویژگی‌های بخصوص مثل جنسیت یا رنگ اقدامی می‌کند. باز با استفاده از مثال مردان و زنان متخصص علم، آن استاد دانشگاه ممکن است بر اساس افکار و احساسات منفی‌اش رفتار کند. به این صورت که در مقابل دانشجویان زن سخت‌گیر و تند و دلسرد کننده باشد و یا شاید با روش ظریف‌تر عمل کند و به دانشجویان مذکر بیش از دانشجویان مؤنث کمک کند. (عبادالهی، پیری، موقر نربین، ۱۳۹۰: ۲۰۳ به نقل از راوز، ۲۰۰۲: ۵).

مدل انگ‌زنی لینک و فیلان^{۳۵}

بروس لینک و جو فیلان پیشنهاد می‌کنند که ننگ زمانی وجود دارد که چهار جزء خاص همگرا شوند. این چهار جزء عبارتند از:

۱- افراد تفاوت‌های انسانی را متمایز می‌کنند و به آن‌ها برچسب می‌زنند.

^{۳۳} Prejudice

^{۳۴} Discrimination

^{۳۵} Link and Phelan stigmatization model

۲- باورهای فرهنگی غالب آن‌هایی را که برچسب گذاری شده‌اند به ویژگی‌های نامطلوب گره می‌زنند.

۳- افراد برچسب‌گذاری شده در گروه‌های متمایز قرار می‌گیرند، که در خدمت ایجاد حس قطع ارتباط بین «ما» و «آن‌ها» هستند.

۴- افراد دارای برچسب "از دست دادن موقعیت و تبعیض"^{۳۶} را تجربه می‌کنند که منجر به شرایط نابرابر می‌شود. در این مدل، انگ زدن نیز مبتنی بر «دسترسی به قدرت اجتماعی، اقتصادی و سیاسی است که امکان شناسایی تفاوت‌ها، ساخت کلیشه‌ها، جداسازی افراد طبقه‌بندی شده به گروه‌های متمایز، و بستر وقوع تبعیض و طرد شدن را فراهم می‌کند». متعاقباً، در این مدل، اصطلاح داغ‌ننگ زمانی به کار می‌رود که برچسب‌گذاری، کلیشه‌سازی، قطع ارتباط، از دست دادن وضعیت و تبعیض، همگی در موقعیت قدرت وجود داشته باشند که در این صورت وقوع انگ را نیز تسهیل می‌کند. (لینک و فیلان، ۲۰۰۱)

در پژوهش حاضر، به سبب بررسی جامعه‌شناختی قتل‌های ناموسی، دایره وسعت تحقیق و عمق آن به‌طور مشخص متمرکز و محدود شد، لذا از یک سوی عملاً کار تحقیق وارد حوزه جامعه‌شناسی انحرافات شد، و از سوی دیگر به دلیل تمرکز بر جنبه جامعه‌شناختی این تحقیق، به طور طبیعی تعمیق ژرف‌تری را در فهم چرایی چنین رخدادی می‌طلبد. از آنجایی که این پژوهش در حوزه کیفی انجام شده است، لاجرم می‌بایست در ملاحظات نظری ابتدا به نظریه‌هایی رجوع کرد که این امکان را برای ما فراهم می‌کنند که به بخش وسیعی از ابعاد آشکار موضوع پرداخته شود، تا بر مبنای آن و آشکارسازی نقاط کمتر پیچیده موضوع به فهم دقیق‌تر و عمیق‌تری در حوزه اجتماعی رسید، لذا در ابتدا به نظریه‌های برچسب‌زنی، انگ زنی و دست‌آخر به نظریه‌های انحرافات اجتماعی پرداخته شد. سپس در ادامه با بیان و شرح نظریه‌های فشارساختاری، کنترل اجتماعی و همبستگی اجتماعی در فعلیت بخشیدن برخی پدیده‌های ناهنجار اجتماعی چون «خشونت» و «قتل» از نوع ناموسی اشاره شده است.

نظریه فشار ساختاری

نظریه فشار ساختاری^{۳۷} رفتارهای انحرافی را نتیجه فشارهای جامعه می‌داند که بعضی مردم را وادار به کجروی می‌کند. تعبیر بسیار ساده این نظریه در یک ضرب‌المثل معروف آمده است که 'فقر باعث جرم می‌شود'. به موجب این ضرب‌المثل وجود فراوان فقر در یک ساختار اجتماعی فشارهایی را برای بروز انواع خاصی از کجروی‌ها فراهم می‌سازد.

^{۳۶} Status loss and discrimination

^{۳۷} Structural Strain Theory

پس از دورکیم، رابرت مرتن^{۳۸} (۱۹۶۸) جامعه‌شناس آمریکائی نظریه خود را برپایه نظریه او تعمیم داد. مرتن آنومی یا بی‌هنجاری را به فشاری اطلاق می‌کند که وقتی هنجارهای پذیرفته شده با واقعیت اجتماعی در ستیزند، بر افراد وارد می‌آید. در واقع این نظریه، انحراف را به عنوان نتیجه فشارهای ساختاری می‌داند که مردم را تحت فشار قرار می‌دهد، تبیین می‌کند. از دیدگاه مرتن نه تنها خودکشی^{۳۹}، بلکه انواع رفتارهای انحرافی نیز حاصل شرایط بی‌هنجاری جامعه است. او می‌گوید که فرد در نتیجه اجتماعی شدن (جامعه‌پذیری)^{۴۰}، هدف‌های مهم فرهنگی و نیز راه‌های مقبول دستیابی به این هدف‌ها برای فرد فراهم نباشد و او ناچار شود راه‌های دیگری را در پیش گیرد، ممکن است رفتاری از فرد سرزند که به انحراف اجتماعی منجر گردد. (ستوده، ۱۳۹۹، ۱۲۹)

نظریه عصبیت ابن خلدون

عصبیت^{۴۱} ابن خلدون^{۴۲} از راه پیوند نسبی و وابستگی خاندان‌ها با یکدیگر یا مفهومی مشابه آن حاصل می‌شود. زیرا پیوند خویشاوندی به جز در مواردی اندک به نزدیکان و خویشاوندان است، در مواقعی که سختی به آنان برسد یا در معرض خطر واقع شوند. زیرا هر عضو خاندان وقتی ببیند به یکی از نزدیکان وی ستم یرسیده یا نسبت به او دشمنی و کینه توزی شده است در خود یک زبونی و خواری احساس می‌کند و آن را به خود توهین می‌شمرد و آرزومند می‌شود که ای کاش می‌توانست مانع پیش آمدهای اندوه‌بار و مهلکه‌های وی شود و این امر در بشر یک عاطفه‌ی طبیعی است از هنگامی که آفریده شده است.

از این‌رو هرگاه پیوستگی خانوادگی میان آنان که یاریگر یکدیگرند بسیار نزدیک باشد چنان که میان آنان یگانگی و پیوند حاصل آید آن وقت خویشاوندی آنان آشکار خواهد بود و چنین انتسابی به علت وضوح و آشکار بودن آن بی‌گمان پیوند خویشاوندی و یارگیری به یکدیگر را ایجاد می‌کند، ولی هرگاه تا حدودی خویشاوندی میان افراد دور باشد، چه بسا که قسمتی از خصوصیت‌های آنان از یاد می‌رود و فقط شهرتی از آن باقی می‌ماند. لکن به سبب همین امر مشهور همبستگان به یآوری خویشاوند خود وادار می‌شوند تا زبونی و خواری را از خود دور کنند. (نصار، ۱۳۶۶).

ابن خلدون به عصبیت طایفه‌ای اعتقاد محکم داشت و اعتقاد داشت در هر طایفه یا تیره چندین عصبیت تشکیل می‌گردد و قوی‌ترین آن‌ها هدایت و فرمانروایی سایرین را به عهده خود می‌گرفت. او می‌گوید: «درباره این‌که ریاست همواره به گروهی فرمانروا از خدایان عصبیت اختصاص دارد، باید دانست که هر تیره‌ای از قبایل هر

^{۳۸} Robert K. Merton

^{۳۹} suicide

^{۴۰} Socialization

^{۴۱} Asabiyah

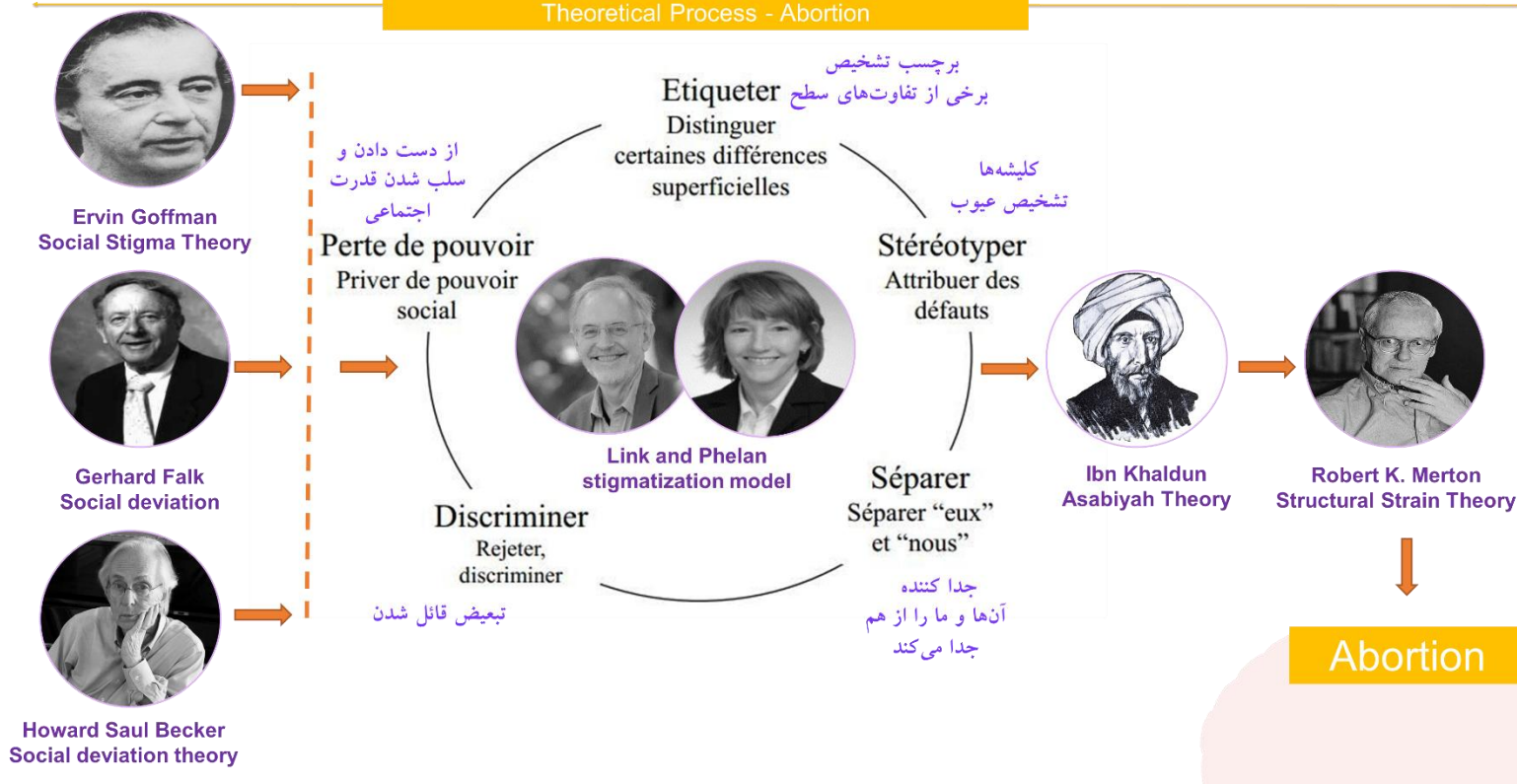
^{۴۲} Ibn Khaldun

چند از لحاظ خاندان عمومی خویش از یک گروه و جمعیت باشد باز هم در میان ایشان عصبیت‌های دیگری در خاندان‌های خاص وجود دارد که پیوند و وابستگی آنان نسبت به خاندان و نسب عمومی مستحکم‌تر و نزدیک‌تر است، مانند یک عشیره یا اعضای یک خانواده یا برادرانی از یک پدر، نه پسر عموهای نزدیک یا دور» (ابن خلدون، ۱۳۶۶). در باب نظریه عصبیت ابن خلدون باید تاکید کرد، حتی گذشت چندین قرن از این نظریه اجتماعی، نتوانسته اهمیت و تازگی آن را در این برهه از زمان کاهش دهد، حقیقت این است که با یک بررسی ساده در جامعه عرب و غیرعرب استان خوزستان، به راحتی می‌توان از بافت سنتی و ساختارقبیله‌ای در این جامعه آگاه شد، لذا بررسی عمیق ساختارقبیله‌ای مبتنی بر ادراک نظری و پژوهش‌های علمی میدانی انجام شده می‌تواند ما را در بسیاری از مراحل پژوهش به قریب‌ترین فهم ادراکی از رخداد قتل‌های ناموسی برساند، وانگهی در این پژوهش سعی شده است از زوایای اجتماعی مختلف و نیز از متغیرهای دخیل تاثیرگذار دیگر، به موضوع مورد مناقشه پرداخته شود، بدین‌سان در ادامه نگاهی به نظریه‌های جامعه‌شناسی، نظریه «جهان افسار گسیخته» جهانی‌شدن و در آخر به نظریه اجتماعی کوئیر در باب هویت تراجنسیتی‌ها می‌اندازیم، تا ضمن پوشش کامل نظری در این پژوهش، در فصول بعدی پس از کشف مفاهیم و مقوله‌های اساسی استخراج شده، به تجزیه و تحلیل دقیق نگرش مردمان این خطه در خصوص قتل‌های ناموسی برسیم.

مدل نظری تحقیق

Social theory

Theoretical Process - Abortion

روش تحقیق

پژوهش حاضر کیفی و از روش تماتیک انجام شده و مبتنی بر استدلال استقرائی^{۴۳} است، که یکی از شیوه‌های مهمی است که پژوهش علمی بر آن استوار است، استقرا در حقیقت به معنای رسیدن از جزء به کل است. برخی استدلال استقرایی را شکوه علم و ننگ فلسفه می‌خوانند و برخی نیز آن را اصل مسلم علم می‌دانند. راسل معتقد بود، استدلال استقرایی باید دارای اعتبار باشد اما مشکل، نشان دادن چرایی و چگونگی اعتبار آن می‌باشد در هر صورت چنین مباحث فیلسوفانه برای علم بی اهمیت نیست. (گاپالاسرانا، ۱۳۷۳ به نقل از ازکیا، ۱۳۹۷: ۴۶).

از این رو تمرکز بر روش استقرایی در حوزه پژوهش کیفی مدنظر ماست در این روش چیزی تحت عنوان پرسشنامه وجود ندارد، اما در مقابل با مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته، یا نیمه باز که مبتنی بر راهنمای از پیش طراحی شده ای انجام می‌گیرد و پژوهشگر در خصوص حوزه ی موضوعی خود -مبتنی بر ادبیات پژوهش و مطالعه های مقدماتی- آماده کرده است. به مصاحبه می‌پردازد. در این نوع مصاحبه، پرسش‌های اصلی از قبل تعیین شده است و با طرح آن‌ها مصاحبه‌گر این فرصت را پیدا می‌کند تا وارد مسئله های جزئی‌تر شود و به اطلاعات دقیق دست یابد. (میرزایی، ۱۳۹۶: ۷۳۰)

در انتها، تمامی داده‌های جزئی را با شیوه استقرا جمع‌آوری می‌کنیم سپس جمع‌بندی و در نهایت به تفسیر، تحلیل و نهایتاً نتیجه‌گیری آن می‌پردازیم. تحقیق کیفی یک تحقیق تفسیری است، بنابراین سوگیری‌ها، ارزش‌ها و قضاوت‌های محقق روی گزارش وی تاثیر می‌گذارد. به عبارت دیگر این تحقیق یک تحقیق ارزشی است و برخی از محققین کیفی آن را مزیت تحقیقات کیفی و رمز مشکل گشای طرح‌های کیفی می‌دانند. (لاک و همکاران، ۱۹۸۷ به نقل از ازکیا ۱۳۹۷: ۲۹۵). جامعه مورد مطالعه در این پژوهش مربوط به بخشی از منطقه جنوب غربی کشور ایران، استان خوزستان است. این پژوهش در بازه زمانی سال ۱۴۰۳ تا ۱۴۰۲ انجام شده است، در این پژوهش سعی شده از تنوع قومی موجود در استان خوزستان در خصوص جامعه مورد مطالعه استفاده شود، با توجه به وجود اقوام مختلف همچون عرب‌ها، بختیاری‌ها، شوشتری‌ها، دزفولی‌ها و بهبهانی‌ها، از کلیه اقوام در فرآیند مصاحبه استفاده شده است. نظر به این‌که آمار جمعیتی قوم عرب و بختیاری نسبت به دیگر اقوام در استان خوزستان بیشتر است، لذا تعداد مصاحبه شونده‌های بیشتری به آن‌ها اختصاص داده شد. به باقی اقوام همچون شوشتری‌ها، دزفولی‌ها و بهبهانی‌ها به تعداد برابر مصاحبه شونده اختصاص داده شده است. در این پژوهش سعی

^{۴۳} Inductive reasoning

شده است تمرکز بر ریش سفیدان، شیوخ، کارشناسان و افراد آگاه و مطلع در بین اقوام جامعه باشد. بازه سنی مصاحبه شونده ها بین ۲۶ تا ۶۵ سال در نظر گرفته شده است.

پیش از گرفتن اولین مصاحبه و اختیار مصاحبه شونده ها، نکته ای مدنظر گرفته شد، که الزاماً ما را به سویی می کشاند که به دنبال افرادی باشیم که ضمن داشتن دانش موضوع مورد بحث، از صراحت کلام در پاسخگویی نهراسند، لذا برای دریافت پاسخ دقیق، صریح و بی پرده در خصوص برخی از سؤالات جدی و حساس -از منظر جامعه- همچون سؤال درباره مساله تجاوز و روابط خارج از عرف، به دنبال کسانی رفتیم که ضمن برخورداری از دانش و منزلت لازم در حوزه مورد نظر، تحت عنوان کارشناس علمی و یا صاحب نظر، دارای صراحت کلام، اطلاعات دقیق و از اشراف قابل قبولی در این خصوص بهره مند باشد و در عین حال این امکان فراهم شود تا بتوانم افرادی از اقوام مختلف استان خوزستان که دارای این ویژگی ها هستند را انتخاب کنم. بدین سان از روش نمونه گیری کاملاً هدفمند در این پژوهش استفاده شد.

حجم نمونه در این پژوهش ۲۳ نفر است. اما پاسخ ها به سؤالات مصاحبه به دلیل اشباع نظری پس از گذشت ۱۳ مصاحبه به تکرار رسید. برای این پژوهش به جهت افزایش ضریب اطمینان در نتایج تحقیق، ۱۰ مصاحبه دیگر نیز انجام شد که پاسخ های این مصاحبه شونده گان نیز در سطحی از اشباع نظری قرار داشت.

روش های گردآوری داده ها در پژوهش کیفی شامل مصاحبه، مشاهده و مطالعه اسناد و مدارک است. از آنجایی که روش تحقیق کیفی به دنبال مطالعه کلی، مفهومی و تفسیر رفتار انسان ها به گونه ای طبیعی است که بدون دخالت و دخل و تصرف صورت می گیرد، روش آن باید به صورت نرم و انعطاف پذیر صورت گیرد. در این روش، بر خلاف روش کمی که به صورت پرسشنامه و پیمایشی انجام می گیرد، پژوهشگر در ارتباط مستقیم با موضوع می باشد. فرایندی است که برای اکتشاف، توصیف و تبیین صورت می گیرد. (دانایی فرد و همکاران، ۱۳۸۳).

سؤالات مصاحبه

محور اصلی	سؤال اصلی	سؤال محرک
فرهنگی	- آیا دختران و زنان مجردی که دارای رابطه جنسی پیش از ازدواج آشکار (شرعی) دچار بارداری ناگهانی	- به عقیده شما چرا سقط جنین انجام می دهند؟ و آیا سقط جنین در این

	می‌شوند، در برابر این وضعیت ناخواسته عموما چه تصمیمی اتخاذ می‌کنند؟ چرا کرد؟	وضعیت را می‌توان به عنوان قتل قلمداد
اجتماعی	- آیا زنانی که بدون اطلاع همسر خود سقط جنین انجام می‌دهند و پس از اطلاع همسر مورد معاقبه شوهر قرار می‌گیرند؟ آیا شاهد چنین مواردی بودید؟	- آیا این رفتار زنان می‌تواند منجر به قتل ناموسی شود؟ چگونه؟ - مواجهه اجتماع درباره این زنان چگونه است؟
قانونی	- تاثیر نقش قوانین سقط جنین زنان و دخترانی که پیش از ازدواج به واسطه رابطه جنسی سقط جنین انجام می‌دهند چيست؟	- آیا وجود چنین قوانینی می‌تواند درباره این نوع بازدارنده باشد؟

جدول سؤالات و محور مصاحبه ها

متون مورد استفاده برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و مراحل کدگذاری داده‌ها

در این روش برای تجزیه و تحلیل داده ها از روش تماتیک^{۴۴} استفاده شده است.

تحلیل تماتیک:

تحلیل تماتیک عبارت است از تحلیلی مبتنی بر استقرای تحلیلی که در آن محقق از طریق طبقه‌بندی داده ها و الگویابی درون داده ای و برون داده ای به یک سنخ شناسی تحلیلی دست یابد. (محمدپور، ۱۳۸۹: ۲۰۱۸) بر همین

^{۴۴} Thematic method

اساس در آغاز مصاحبه‌ها ضبط و نهایتاً به متن پیاده‌سازی شد و به همراه آن پاره‌ای از یادداشت‌های پراکنده در حین و پس از پایان مصاحبه به داده‌های اخذ شده اضافه گردید.

استراتژی در تحلیل تماتیک:

کدگذاری^{۴۵} پیش‌نیازی برای شکل‌گیری یا استخراج مضمون‌ها در متن است. حقیقت این است که این تحلیل هم از نظر ذهنی و هم از نظر عینی بر تجربه مشارکت‌کنندگان تمرکز دارد و تلاش دارد ادراکات، احساسات، تجربه‌ها و به طور کلی برداشت‌ها و عقیده‌های مشارکت‌کنندگان را در اولویت تعریف مضمونی خود قرار دهد. لذا می‌توان به سادگی بیان کرد این تحلیل یک راهبرد طبقه‌بندی برای داده‌های کیفی است که پژوهشگر داده‌های خود را مرور، تنظیم، کدگذاری و طبقه‌بندی^{۴۶} می‌کند و آن‌گاه که مضمون‌ها که همان نظام الگویی داده‌ای هستند. شناسایی، پالایش، نام‌گذاری و گزارش می‌کند، اما در حالت تحلیلی‌تر، این گزارش می‌تواند با تفسیر بازتابی او نیز همراه باشد. (میرزایی، ۱۳۹۶، ۱۲۴۳) تحلیل تماتیک ضمن آن که خود یک روش تحلیلی مستقل محسوب می‌شود، در روش‌های تحلیلی دیگر هم چون روش نظریه‌زمینه‌ای^{۴۷} نیز مورد استفاده قرار می‌گیرد.

شناسایی تم‌ها یعنی الگوها در داده‌های مهم و جالب توسط پژوهشگر است و از این تم‌ها برای پاسخ به سوالات پژوهش استفاده می‌کنند یا اینکه مطالبی در مورد یک مسئله می‌گویند. (قاسمی: ۱۳۹۸)

شیوه ولکات^{۴۸} نیز طرح تماتیک ساده‌ای ارائه داده است. وی فرآیند تحلیل داده‌ها را دارای سه مرحله عمومی توصیف^{۴۹}، تحلیل^{۵۰} و تفسیر^{۵۱} می‌داند.

- مرحله توصیف، داده‌ها در یک نظم و پیوستار زمانی قرار می‌گیرند. نظم مذکور می‌تواند بر اساس نظر محقق یا فرد مشارکت‌کننده در تحقیق باشد.
- در مرحله تحلیل، داده‌ها سازماندهی، تنظیم و مقوله‌بندی می‌شوند، وی این مرحله از تحلیل را «بعد کمی تحقیق کیفی» می‌نامد.

^{۴۵} Encoding

^{۴۶} Classification

^{۴۷} Grounded Theory

^{۴۸} wolcott

^{۴۹} Describe

^{۵۰} Analysis

^{۵۱} Interpret

- در مرحله تفسیر نیز تفسیرهای اصلی صورت می گیرند. این تفسیرها عمدتاً با رویکرد مقایسه ای انجام می شوند. (محمدپور، ۲۰۱۸: ۳۹۱)
-

روایی و پایایی پژوهش کیفی

به موجب ویژگی های پژوهش کیفی و نیز داشتن ریشه های تفسیری و تاویلی آن، بخش اعتبارسنجی، از جمله مباحث جدی در این حوزه به شمار می رود و از دیرباز در میان پژوهشگران کیفی در خصوص چگونگی کسب اعتبار پژوهش و چگونگی حصول اطمینان از آن، روش های گوناگونی مطرح شده است. در این میان با توجه به موضوع مطروحه بحث، یکی از روش هایی که امکان ارزیابی دقیقی را برای ما فراهم می آورد، روش لینکلن^{۵۲} و گوبا^{۵۳} است، چرا که این روش مبتنی بر نگاه مکتب طبیعت گرایی^{۵۴} است و آن ها معتقداند که روش برای پژوهش های حوزه علوم اجتماعی مناسب تر به نظر می رسد. این مکتب فکری بر قواعد علی و معلولی استوار است، که در توضیح بسیط آن، این گونه اشاره می شود که پژوهشگر با روابط پنج گانه حسی واقعیت را می تواند شرح و بسط دهد و حتی آن را خود تجربه نماید، لذا این نوع نگاه عملاً بر پایه پوزیتیویسم^{۵۵} فلسفی بنا شده است. پژوهشگر در حوزه علوم اجتماعی بر خلاف علوم تجربی از تجربه های حسی و عقل مدبرانه چون ابزارهایی جهت تعمیق و کشف مفاهیم زیربنایی و ریشه یابی به کنکاش می پردازد، که این کار با مشاهده دقیق، انواع مصاحبه ها و اندیشه ورزی علمی در باب کیان پدیده مورد مطالعه، برمی آید. این دو پژوهشگر راهکارهایی را نیز جهت دستیابی به نتایج قابل قبول در این نوع مطالعات پیشنهاد کردند. برخلاف علوم تجربی، مطالعات حوزه روش پژوهش کیفی به سادگی قابل آزمون نیست. لذا در دسته بندی در باب مطالعات علوم اجتماعی در دسته تحقیقات غیرآزمایشی جای می گیرد. (گوبا، ای. جی، و لینکلن، ی. اس، ۱۹۸۲)^{۵۶}

^{۵۲} Lincoln

^{۵۳} Guba

^{۵۴} Naturalism, In philosophy, naturalism is the idea or belief that only natural laws and forces (as opposed to supernatural ones) operate in the universe, Oxford English Dictionary Online.

^{۵۵} Positivism

^{۵۶} Guba, E. G., & Lincoln, Y. S

روش ارزیابی لینکولن و گوبا به جهت اعتبارسنجی پژوهش‌های کیفی بر مبنای چهار ستون اصلی، اعتبارپذیری^{۵۷}، تاییدپذیری^{۵۸}، اطمینان‌پذیری^{۵۹} و انتقال‌پذیری^{۶۰} استوار شده است. (محمدپور، ۲۰۱۸: ۴۹۶-۵۰۰)

در این پژوهش سعی شده است با مدنظر قرار دادن وجود تنوع قومی در استان خوزستان، از افرادی با قومیت‌های مختلف که در حوزه‌های گوناگون صاحب‌نظر و خبره هستند، استفاده شود، از سوی دیگر درگیری پیوسته و طولانی قریب به یک سال و نیم با موضوع مورد بحث، پرهیز از هرگونه نتیجه‌گیری و قضاوت‌گری زودهنگام، پوشش کامل و جامع موضوعات و بحث‌های پیرامونی، بازنگری دائم محقق و اشراف مستمر استاد راهنما و نیز مشاور پژوهش، نهایتاً سعی شد در این راستا، با رجوع به اسناد دست اول و کدگذاری‌ها، پردازش و تحلیل بخش‌های مختلف فرآیند پژوهش با دقت فراوان طی شده و تا حد امکان حساسیت‌های علمی در این خصوص لحاظ گردد.

• قابلیت اعتبار یا باورپذیری

در این پژوهش تمام سعی بر ضبط، ثبت و گردآوری داده‌های خام بود، حتی تمرکز لازم بر دریافت واژه‌ها و مفاهیم به دست آمده از آن اقلیم، به همان شکلی که مطرح شده بودند، شد و نیز جهت به دست آوردن داده‌های صحیح، دقت و حساسیت علمی فراوانی مبذول شد، تا در نهایت، مطالعه یافته‌های پژوهش قادر باشد به خوبی بازتاب‌کننده اهداف پژوهش و واقعیت اجتماعی آن بستر باشد. برای این امر حدود یک سال و اندی به طور مستمر درگیر مسئله تحقیق حاضر بودیم و با مشاهده مصرانه و یادداشت برداری‌های مستمر در این خصوص به طور متمرکز ادامه داشت و از آن جهت که بنده زاده همان استان هستم و در فضای فرهنگی و اجتماعی آن خطه زیسته‌ام، پس از مدتی ممارست و پیگیری تقریباً به درک دقیقی نسبت به مسئله رسیده‌ام. این امر تا اندازه‌ای شبیه مفهوم اثبات‌گرایانه اعتبار درونی است. که با نظارت، هدایت بر دقت‌شناختی^{۶۱} استاد راهنمای پژوهش، این امکان در تک تک مراحل تحقیق حاصل شد و نیز به جهت جلوگیری از اخلال در شرایط محیطی و بافت بستر پژوهش توسط محقق، به طور جدی نسبت به قابلیت حسابرسی^{۶۲} توسط ایشان حساسیت جدی به عمل آمد. از سوی

^{۵۷} Credibility

^{۵۸} Confirmability

^{۵۹} Dependability

^{۶۰} Transferability

^{۶۱} Methodological Nigor

^{۶۲} Aditability

دیگر دقت نظری^{۶۳} لازم جهت اختیار نظریه‌های همسو و کاربردی برای ایجاد ارتباط معنایی پیوسته بین نظریه و داده‌ها تحت اشراف استاد راهنما، پژوهش انجام شد.

- اطمینان پذیری

جهت کنترل بر داده‌های جمع‌آوری شده از روش با ابزارهای مکمل استفاده شد، و از ضبط صدا بهره گرفته شد و در نهایت با نظارت و دقت استاد راهنما این مهم انجام شد.

- تایید پذیری

تم‌های اصلی و فرعی از مفاهیمی بدست آمد که از داده‌های جمع‌آوری شده از مقوله‌های مختلف استخراج شده از مصاحبه‌ها ثبت شده است، به اندازه کافی به جزئی ترین مسائل و موارد مهم درباره موضوع مورد بحث پرداخته شد. ارتباط داده‌ها با منابع و ظهور نتایج و تفاسیر کاملاً منسجم است. روند پژوهش به طریقی صورت گرفته است که قابل پیگیری است. در واقع این معیار نشان می‌دهد که نتایج پژوهش، حاصل پیش فرض‌ها و پیش دانسته‌های محقق نیست.

- انتقال پذیری

روش‌های گردآوری داده‌ها در این پژوهش شامل مصاحبه، مشاهده و مطالعه اسناد و مدارک متمرکز بر این حوزه است، جامعه آماری این پژوهش بر اساس تنوع قومی موجود در استان خوزستان و به میزان نسبت جمعیت هر یک، تعیین شده است. نظر به این که آمار جمعیتی «قوم عرب» و «قوم بختیاری» نسبت به دیگر اقوام در استان خوزستان بیشتر است، لذا این دو قوم از تعداد مصاحبه شونده‌های بیشتری به نسبت باقی اقوام همچون «شوشتری‌ها»، «دزفولی‌ها» و «بهبهانی‌ها» برخوردارند و به همان نسبت جمعیتی، به دیگر اقوام نیز به تعدادی برابر، مصاحبه اختصاص داده شد. انتخاب نمونه‌ها به صورت کاملاً هدفمند و متون مورد استفاده برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و مراحل کدگذاری داده‌ها با استفاده از مصاحبه‌های نیمه‌ساختار یافته انجام گرفته است، انتقال پذیری اشاره به این دارد که یافته‌های مطالعه تا چه حدی در دیگر گروه‌ها یا جاها قابل انتقال یا استفاده است. دیدگاه‌ها و تجارب گوناگون مشارکت کنندگان مختلف در مورد یک پدیده یا همان اصل حداکثری تنوع باعث افزایش قابلیت انتقال یافته‌ها می‌گردد، لذا با توجه به این که انتقال پذیری در حقیقت جایگزین اعتبار بیرونی در

^{۶۳} Theoretcal rigor

پژوهش‌های کمی است و به معنی قابلیت تعمیم پژوهش به سایر حوزه‌ها و زمینه‌های مشابه است، در این پژوهش سعی شد که انتقال استنباط‌ها توسط استاد راهنما ارزیابی و صحت علمی آن احراز گردد.

مشخصات مصاحبه شوندگان

ردیف	جنس	سن	تحصیلات	شغل	قومیت	جایگاه اجتماعی
۱	مرد	۶۵	کارشناسی ارشد جامعه شناسی	معلم	عرب	شیخ یکی از طوایف عرب
۲	مرد	۶۱	دکترای	تاجر	شوشتری	بزرگ خاندان
۳	مرد	۶۰	کارشناسی ارشد روانشناسی	معلم	عرب	یکی از بزرگان طوایف عرب
۴	مرد	۵۰	کارشناسی علوم سیاسی	معلم	بختیاری	بزرگ خاندان
۵	زن	۳۵	دکترای علوم سیاسی	استاد دانشگاه	عرب	از فعالین اجتماعی حوزه زنان
۶	زن	۳۳	دکترای زبان انگلیسی	معلم	عرب	نویسنده دو اثر در حوزه قتل ناموسی
۷	زن	۳۰	کارشناسی حقوق	بیکار	عرب	از فعالین اجتماعی حوزه زنان
۸	زن	۴۰	کارشناسی ارشد جامعه شناسی	آزاد	بختیاری	از فعالین اجتماعی حوزه زنان
۹	زن	۳۴	دکترای ادبیات عرب	استاد دانشگاه	عرب	از فعالین اجتماعی حوزه زنان
۱۰	زن	۳۸	کارشناسی بهداشت	سرآشپز	بختیاری	از فعالین حوزه کارآفرینی زنان
۱۱	زن	۴۰	کارشناسی ارشد هنر	آرایشگر	بختیاری	از فعالین حوزه کارآفرینی زنان
۱۲	زن	۶۵	دکترای جامعه شناسی	استاد دانشگاه	عرب	از فعالین اجتماعی حوزه زنان
۱۳	زن	۵۸	دکترای جامعه شناسی	استاد دانشگاه	بختیاری	مدیر دفتر تسهیلگری
۱۴	زن	۴۲	کارشناسی ارشد زبان انگلیسی	کارمند	دزفولی	از فعالین ادبیات و هنر
۱۵	زن	۳۴	کارشناسی ارشد حقوق	آزاد	بهبهانی	از فعالین حوزه کارآفرینی زنان
۱۶	مرد	۶۲	کارشناس حقوق	معلم	عرب	شیخ و قرآن پژوه
۱۷	مرد	۵۸	کارشناس حقوق	آزاد	عرب	شیخ یکی از طوایف عرب

۱۸	مرد	۶۲	کارشناسی ارشد حقوق	معلم	بختیاری	بزرگ خاندان
۱۹	مرد	۶۱	کارشناس حقوق	معلم	بختیاری	بزرگ خاندان
۲۰	مرد	۵۰	دکترای حقوق	دفتر ازدواج	عرب	شیخ یکی از طوایف عرب
۲۱	مرد	۴۹	کارشناسی ارشد بازرگانی	کارمند	دزفولی	تاجر و فعال در حوزه تجارت
۲۲	زن	۳۹	کارشناس روانشناسی	آزاد	شوشتری	دانشجو
۲۳	مرد	۲۶	کارشناس عمران	آزاد	بهبهانی	پیمانکار و فعال اجتماعی

جدول مشخصات مصاحبه شوندگان

نقل قول‌ها (متن مصاحبه ها) و مفاهیم

ردیف	متن یا نقل و قول	مفهوم
۱	قطعا سقط جنین را انتخاب می‌کند.	سقط جنین انتخابی
۲	انتخاب سقط جنین به عنوان راهی برای رهایی از بی‌آبرویی انجام می‌شود.	سقط جنین انتخابی
۳	در اسلام اعتقاد بر این است که جنین پس از سه ماه حاملگی به یک جان زنده تبدیل می‌شود. لذا قتل نفس، یا قتل جان محسوب می‌شود.	سقط جنین به مثابه قتل
۴	سقط جنین - برای جلوگیری از بی‌آبرویی و فشار جامعه	برچسب زدائی
۵	اگر توجهی به مفاهیم اسلام و حتی باقی ادیان نداشته باشیم خیر قتل محسوب نمی‌شود. زنان یا دختران در این وضعیت سعی می‌کنند آبرو و حیثیت خود را حفظ کنند اگر هم اعتقادات دینی داشته باشند، به قتل است.	سقط جنین انتخابی - برچسب زدائی - سقط جنین به مثابه قتل
۶	سقط جنین تنها راه برای حفظ کرامت، آبرو و عدم طرد شدگی از جامعه سنتی است.	برچسب زدائی
۷	شنیده ام ۱۲۰ روز به بعد قتل محسوب می‌شود اما من می‌دانم دختران و مادران نسبت به آن بی‌تفاوت هستند چرا که اولویت حفظ آبروی خودشان و خانواده خودشان در برابر جامعه سنتی اولویت دارد.	برچسب زدائی

۸	سقط جنین تنها راه حل موجود است، چرا که مردها زیربار مسئولیت نمی روند و زن می ماند و اثر جرم خود که احتمال قتل وی را در پی دارد.	سقط جنین اجباری
۹	بله قتل نفس است اما مساله بین بدو و بدتر است	سقط جنین اجباری
۱۰	سقط جنین آخرین راه است، اما اگر مرد مسئولیت پذیر باشد می توان با ازدواج آن را توجیه کرد که این امر به ندرت انجام می شود.	سقط جنین انتخابی
۱۱	بله قتل نفس است و در اسلام قتل یک جان برابر قتل همه جان هاست	سقط جنین اجباری
۱۲	سقط جنین - چون حمایت خانواده و جامعه را تحت هر شرایطی را از دست می دهد.	سقط جنین اجباری
۱۳	بله قتل نفس است اما اگر این فعل را مرتکب نشود خودش قربانی اصلی قتل خواهد بود.	سقط جنین به مثابه قتل - رهائی از کشته شدن
۱۴	سقط جنین - راه اول و آخر است چرا که بچه به دنیا آمده آینده روشنی نخواهد داشت و در بین جوامع دین دار به عنوان فرزند حرام شناخته خواهد شد، یعنی زنده ماندن او ننگ ابدی را هم به فرزند و هم مادر می زند.	سقط جنین اجباری - برچسب زدائی
۱۵	بله قتل نفس است و نمی توان منکر این قتل شد، اما آیا راه دیگری برای فرد در جامعه سنتی وجود دارد؟	سقط جنین اجباری
۱۶	سقط جنین است و این امر برای جلوگیری از آبرو و شرافت خانوادگی انجام می شود و مهم تر از آن عدم طردشدگی خانم است چرا که در جامعه های سنتی و مذهبی سرنوشت این چنین زنان و یا دختران قتل ناموسی است، و این عمل می تواند به عنوان راه حل پیشگیرانه اذعان شود.	سقط جنین اختیاری - سقط جنین به مثابه قتل - رهائی از کشته شدن
۱۷	سقط جنین می تواند قربانی به قتل ناموس را از کشته شدن نجات دهد البته اگر این امر تا پایان پنهان بماند.	رهائی از کشته شدن
۱۸	سقط جنین سبب می شود که فرد حتی اگر در آستانه قربانی شدن به اتهام قتل ناموسی باشد، بتواند از اتهام علیه خود را انکار کند و شانس زنده بودن را داشته باشد.	رهائی از کشته شدن
۱۹	سقط جنین - چون در جامعه ما خانواده های گسترده وجود دارد و ما در ساختار قبیله ای زندگی می کنیم این برچسب پاک شدنی نیست و آبروی خانواده و کل خاندان زیر سؤال می رود، ضمن آن که خود طفل نیز آینده ای نخواهد داشت و با پیشینه بد به این دنیا پا می گذارد.	برچسب زدائی - سقط جنین اجباری

۲۰	سقط جنین اگر قبل از سه ماه باشد موردی ندارد اما اگر بعد از آن باشد به عنوان قتل محسوب می شود چون ظاهراً روح در آن دمیده می شود و به اصطلاح ما جان می گیرد.	سقط جنین به مثابه قتل
۲۱	بله، چرا که قضیه سقط جنین باید با هماهنگی زوجین صورت گیرد، البته مردان عموماً با این کار مخالفت می کنند مگر آن که ارتباط جنسی غیر شرعی رخ داده باشد.	حفظ آزادی فردی - بدگمان شدن
۲۲	بله گاهی مخفی کردن سقط جنین شک و شبه را برای مرد ایجاد می کند و می تواند مسبب خشونت های جدی بین شان شود.	بدگمان شدن
۲۳	جامعه آن ها را گناه کار می داند.	برچسب زدائی
۲۴	گاهی زنان برای جلوگیری از محدودیت های بیشتر اجتماعی و اقتصادی دست به این نوع سقط جنین می زنند و چون همسر این زنان در بستر و ساختار مردسالارانه قرار دارد می ترسد که با مقاومت او روبه رو شود.	سقط جنین انتخابی - حفظ آزادی فردی
۲۵	بله این امکان وجود دارد که ریشه های قتل ناموسی از این نقطه شروع شود چرا که دیده شده برخی از خانم ها از همه طرق برای جلوگیری از بارداری استفاده می کنند تا از فردی که او را دوست ندارند باردار نشود. و این قضیه می تواند شائبه های برای مضمون شدن مردان به وجود مرد دیگری را در ذهنشان تقویت دهد.	رهائی از کشته شدن - حفظ آزادی فردی - بدگمان شدن
۲۶	سعی می کند شوهر از موضوع سقط جنین آگاهی نداشته باشد چون بستر سنتی و مذهبی جامعه حق بچه دار شدن برای مرد را ضروری می داند. و اهمیتی به خواست زنان نمی دهد.	حفظ آزادی فردی - سقط جنین انتخابی
۲۷	گاهی مردان از وسائل پیشگیری استفاده می کنند اما آفاده نمی کند لذا اگر بفهمند نشان سقط جنین انجام داده است احتمال خیانت را قطعی دانسته و در سکوت زن خود را به قتل می رساند... بله موارد این چنینی وجود داشته	بدگمان شدن
۲۸	جامعه و ساختار سنتی موافق ازدیاد جمعیت هستند و فرزندان ناخواسته را موهبت الهی می دانند و سقط جنین را قتل و ناشکری می دانند، لذا در برابر این فضا زنان راهی به جز سقط جنین مخفیانه ندارند.	سقط جنین اجباری - سقط جنین به مثابه قتل
۲۹	بله شوهر او را معاقبه می کند، اما زن این قضیه را تا سرحد طلاق به جان می خرد چون نمی خواهد دچار محدودیت های بیشتر شود.	حفظ آزادی فردی - سقط جنین انتخابی

۳۰	گاهی زنان از همسرانشان خوششان نمی آید یا علاقه ای به آنها ندارند برای همین با این کار سعی می کنند فرصت دست یابی به طلاق را از دست ندهند و در فرصت مناسب آزادانه طلاق بگیرند.	حفظ آزادی فردی - سقط جنین انتخابی
۳۱	ممکن است فرد معتاد، شیشه ای و یا درگیر الکل باشد و زنان برای آن که از استمرار این ازدواج اطمینان ندارند دست به این اقدام می زنند. درواقع این یک کنش پیشگیرانه در برابر خسارت های بیشتر در یک ازدواج ناموفق است.	حفظ آزادی فردی - سقط جنین انتخابی
۳۲	اجتماع در برابر این زنان رفتار منعطفانه ای ندارند علی الخصوص در جوامع سنتی و مذهبی، اما در جامعه مدرن و یا در بین افراد آگاه و مدرن این قضیه پذیرفتنی است.	فشار ساختاری اجتماع
۳۳	سقط جنین مخفیانه به شدت وجود دارد خصوصا بین زنانی که شاغل هستند، زیرا حیات شغلی و استقلال بخش اقتصادی خود را از دست می دهد.	حفظ آزادی فردی
۳۴	بعید می دانم سقط جنین مخفیانه در جامعه مدرن منشاء برخی از قتل های ناموسی شود اما درباره جوامع سنتی با ساختار قبیله ای قطعاً می تواند شروع بدبینی ها و سوء ذهن های همسر و خانواده ها را به همراه داشته باشد.	بدگمان شدن - رهائی از کشته شدن
۳۵	عموما سقط جنین در خصوص زنان شاغل و علی الخصوص زنانی که حداقل یک فرزند دارند، بسیار شایع است چرا که نمی خواهند بیش از اندازه متحمل مسائل مربوط به تربیت و پرورش فرزندان شوند.	حفظ آزادی فردی - سقط جنین انتخابی
۳۶	همواره در جامعه های سنتی و علی الخصوص جوامعی که ساختار قبیله ای در آن ها حاکم است رفتار یک سویه زنان و تصمیم یک طرفه آن ها در باب پنهان کردن مساله سقط جنین را نوعی دهن کجی و عدم صداقت به ساحت مردانه خود می بینند و امکان این مساله وجود دارد که سوء زن های اولیه و نهایتاً قتل ناموسی رخ دهد.	بدگمان شدن
۳۷	زنان شاغل نمیخواهند آزادی اجتماعی و اقتصادی خود را از دست دهند و به دلیل رایج شدن این تفکر که بدن من مال من است خود را به عنوان تصمیم گیرنده نهائی در خصوص سقط جنین می دانند.	حفظ آزادی فردی - سقط جنین انتخابی
۳۸	زنان امروز اولویت خود را بر ترقی موقعیت اقتصادی، اجتماعی، علمی و کاری خود متمرکز کرده اند، برای همین امر قضیه سقط جنین را مخفی نگاه می دارند چرا که در جوامع سنتی ما این عمل را گناه و خطای نابخشودنی می پندارند.	حفظ آزادی فردی - سقط جنین انتخابی - فشار ساختاری اجتماع

۳۹	عموما زنان آگاه و فعال در اجتماع برای عدم محدودیت در زندگی شخصی و کاهش مسئولیت های اجتماعی و خانوادگی بیشتر این قضیه را پنهان می کنند. بله مورد معاقبه مرد قرار می گیرند اما توجهی به نتیجه ندارند.	حفظ آزادی فردی- سقط جنین انتخابی
۴۰	برای جلوگیری از کاهش توان اقتصادی خانواده این نوع سقط جنین انجام می شود.	برای جلوگیری از فقر
۴۱	گاها در ابتدای ازدواج خیلی از بانوان سعی می کنند بچه دار نشوند تا از اخلاق و رفتار مرد زندگی خود مطمئن شوند و در این مسیر ممکن است این نوع سقط جنین رخ دهد که خود سبب برخی از طلاق های زود هنگام نیز می شود.	بدگمان شدن- سقط جنین انتخابی
۴۲	خیلی از زنان از استمرار زندگی زناشویی خود نا امید هستند برای این منظور با سقط جنین از حجم بالای هزینه های تلخ بعد از طلاق پیشگیری می کنند.	حفظ آزادی فردی- سقط جنین انتخابی- فشار ساختاری اجتماع
۴۳	سقط جنین معمولا در ازدواج های اجباری رخ می دهد، که در جامعه هایی با فضای قبیله ای ممکن است شعله درگیری و حتی سرآغاز قتل ناموسی را ایجاد کند.	بدگمان شدن- سقط جنین اجباری
۴۴	باید قوانین طوری تنظیم شود که سلامت زنان را تحت هر شرایطی تنظیم کند در غیر این صورت زنان مجبور خواهند شد از طرق غیر بهداشتی اقدام به سقط جنین کنند.	اصلاح قوانین
۴۵	منع سقط جنین نمی تواند این ناهنجاری را کاهش دهد، تنها سبب پنهان کردن این حقیقت تلخ شود.	اصلاح فرهنگ اجتماعی
۴۶	سبب آسیب زنان جامعه می شود و سلامت زنان را به خطر می اندازد، در مواردی دیده شده داروی تاریخ گذشته مصرف شده و یا از مکان های آلوده برای سقط جنین استفاده شده است.	حفظ سلامت زنان با اصلاح قوانین
۴۷	خیر تنها سبب افزایش این ناهنجاری ها، و افزایش آسیب های جدی در حوزه سلامت زنان شود.	حفظ سلامت زنان با اصلاح قوانین
۴۸	گاهی وجود مراکز معین برای سقط جنین پیش از سه ماه می تواند خیلی از آسیب های جدی زنان جلوگیری کند، لازم به ذکر است بخشی از این سقط جنین ها به دلیل تجاوز جنسی است که به دلیل شرم امکان اعلان آن وجود ندارد در این صورت زن بدون حمایت بهداشتی اولیه قرار می گیرد.	حفظ سلامت زنان با اصلاح قوانین
۴۹	این قوانین سبب کنترل و پیشگیری این چنین حوادثی می شود، چرا که فرد با اطلاع قبلی هزینه های این نوع روابط جنسی را پیش بینی و از ورود به آن خودداری می کند.	حفظ سلامت زنان با اصلاح قوانین

۵۰	بله بازدارنده است اما نیاز به گسترش آگاهی و تبلیغات رسانه ای گسترده برای افزایش دانش مردم وجود دارد ضمن آن که قانون می بایست استثنای لازم را نیز در این خصوص لحاظ نماید.	حفظ سلامت زنان با اصلاح قوانین
۵۱	وجود چنین قوانینی جهت منع سقط جنین ضروری است لکن باید برای جلوگیری از حوادث ناگوار دسته بندی هایی نیز برای شرایط خاص مدنظر گرفته شود.	حفظ سلامت زنان با اصلاح قوانین
۵۲	بله می تواند بازدارنده باشد. همانند سایر قوانین کشور.	اصلاح قوانین
۵۳	سقط جنین باید آزاد باشد و امکان آن در مراکز دولتی فراهم شده باشد، چرا که زنان حاکم بر بدن خود هستند و آن ها هستند که می توانند برای وجود و یا نبود فرزند تصمیم قطعی بگیرند، چرا که پرورش کودک عملاً بر دوش زنان است	حفظ سلامت زنان با اصلاح قوانین
۵۴	خیر تنها سبب آسیب پذیر تر شدن زنان در حوزه های بهداشتی، حقوقی و حتی زناشویی شوند.	حفظ سلامت زنان با اصلاح قوانین
۵۵	بایستی قوانین در این خصوص برای دخترانی که ممکن است دچار قتل و یا بدنامی شوند ملاحظات صورت گیرد. حتی برای آنان که مورد تجاوز به عنف شده اند و نمی خواهند فرزندی ناخلف مسیر زندگیشان را عوض کند.	حفظ سلامت زنان با اصلاح قوانین
۵۶	قوانین باید مورد بازبینی قرار گیرد و شرایط ویژه ای برای سقط جنین پیش از موعد ۱۲۰ روز در مراکز مشخص با پروتکول های معین بهداشتی و حمایت های قانونی وضع شود.	حفظ سلامت زنان با اصلاح قوانین
۵۷	خیر نمی تواند بلکه سبب افزایش دلالت این حوزه و آسیب های جسمی و روانی زیادی را برای زنان فراهم می آورد.	حفظ سلامت زنان با اصلاح قوانین
۵۸	این نوع قوانین سبب جلوگیری از رهاشدگی جنسی در جامعه می شود اما باید برای شرایط خاص راهکارها و مسیرهای مشخص تعیین شود، همانند مساله تجاوز و ازدواج های اجباری و حتی قربانیان احتمالی برای بی آبرویی دختران در سنین پایین (زیر سن قانونی)	حفظ سلامت زنان با اصلاح قوانین
۵۹	قوانین باید به روز شود، و امکان سقط جنین برای شرایط مختلف با ارائه ادله محکمه پسند هموار شود، علی الخصوص شرایطی که ممکن است سبب ایجاد برچسب خوردگی و ننگ آوری برای یک خانواده را به همراه داشته باشد.	حفظ سلامت زنان با اصلاح قوانین
۶۰	تاحدودی این بازدارندگی ایجاد می شود.	اصلاح قوانین

۶۱	سقط جنین باید آزاد و تحت اشراف مراکز بهداشتی و درمانی صورت گیرد.	حفظ سلامت زنان با اصلاح قوانین
۶۲	خیر هرگز نمی تواند بازدارندگی خودش را داشته باشد، بلکه این امر بیشتر نیازمند آموزش و گسترش آگاهی بین مردم است.	افزایش آموزش و آگاهی جمعی

تم‌های فرعی و مفاهیم

ردیف	تم فرعی	مفهوم
	حفظ سلامت زنان با اصلاح قوانین	- اصلاح قوانین - حفظ سلامت زنان با اصلاح قوانین - افزایش آموزش و آگاهی جمعی
	فشار ساختاری حفظ آزادی فردی	- افزایش آموزش و آگاهی جمعی - حفظ آزادی فردی - جلوگیری از فقر
	سقط جنین آگاهانه برچسب زدائی و بدگمانی	- سقط جنین انتخابی - سقط جنین اجباری - رهائی از کشته شدن - بدگمان شدن - برچسب زدائی

مقوله‌های اصلی و فرعی

مقوله‌های اصلی استخراج شده از مقوله‌های فرعی

ردیف	تم اصلی	تم فرعی
۱	حفظ سلامت زنان با اصلاح قوانین	- حفظ سلامت زنان در اصلاح قوانین
۲	فشار ساختاری و آزادی فردی	- فشار ساختاری - حفظ آزادی فردی
۳	سقط جنین به مثابه قتل آگاهانه	- سقط جنین آگاهانه - برچسب زدائی و بدگمانی

حفظ سلامت بانوان با اصلاح قوانین

مسائل مربوط به سقط جنین در میان بانوان تحت تأثیر چندین عامل جمعیت‌شناختی از جمله وضعیت اقتصادی، سطح آگاهی، دسترسی به خدمات بهداشتی، و فرهنگ و قوانین اجتماعی قرار دارد. ایجاد تغییرات در قوانین و سیاست‌گذاری‌ها با در نظر گرفتن این متغیرها می‌تواند به بهبود وضعیت سلامت زنان و کاهش نرخ سقط‌های غیرایمن کمک کند. همچنین، توجه به گروه‌های آسیب‌پذیر، به‌ویژه زنان جوان، زنان سرپرست خانوار، و قربانیان تجاوز و ازدواج‌های اجباری، در این اصلاحات ضروری است. در جوامع محافظه‌کار و سنتی، نگرش منفی نسبت به سقط جنین بیشتر است و زنان جوان به دلیل فشارهای اجتماعی به‌ویژه در بارداری‌های ناخواسته یا ناشی از تجاوز، در معرض آسیب‌های روانی و جسمی بیشتری قرار می‌گیرند. این وضعیت به‌ویژه در خانواده‌های کم‌درآمد و طبقات پایین جامعه مشهودتر است. حفظ سلامت بانوان به عنوان نیمی از جامعه که بخش اصلی فرایند تولید مثل را بر عهده دارند و بر طبق فوامين اسلامی به عنوان یکی از مهم‌ترین عناصر پرورش و تربیت نسل آینده محسوب می‌شوند، بسیار حائز اهمیت است. یکی از اساسی‌ترین مسائل مطرح شده در مصاحبه‌ها نشان می‌دهد که قوانین کشور نیازمند بازبینی و اصلاحات بیشتر در حوزه سلامت بانوان در امر سقط جنین است مصاحبه شونده شماره ۳ می‌گوید: «باید قوانین طوری تنظیم شود که سلامت زنان را تحت هر شرایطی تامین کند در غیر این صورت زنان مجبور خواهند شد از طرق غیر بهداشتی اقدام به سقط جنین کنند.»

مصاحبه شونده شماره ۱۰ می‌گوید: « سبب آسیب زنان جامعه می‌شود و سلامت زنان را به خطر می‌اندازد، در مواردی دیده شده داروی تاریخ گذشته مصرف شده و یا از مکان‌های آلوده برای سقط جنین استفاده شده است.»

مصاحبه شونده شماره ۱۲ می‌گوید: « گاهی وجود مراکز معین برای سقط جنین پیش از سه ماه می‌تواند خیلی از آسیب‌های جدی زنان جلوگیری کند، لازم به ذکر است بخشی از این سقط جنین‌ها به دلیل تجاوز جنسی است که به دلیل شرم امکان اعلان آن وجود ندارد در این صورت زن بدون حمایت بهداشتی اولیه قرار می‌گیرد..»

مصاحبه شونده شماره ۱۳ می‌گوید: « بایستی قوانین در این خصوص برای دخترانی که ممکن است دچار قتل و یا بدنامی شوند ملاحظات صورت گیرد. حتی برای آنان که مورد تجاوز به عنف شده‌اند و نمی‌خواهند فرزند ناخلف مسیر زندگیشان را عوض کند..»

مصاحبه شونده شماره ۱۸ می‌گوید: « قوانین باید مورد بازبینی قرار گیرد و شرایط ویژه‌ای برای سقط جنین پیش از موعد ۱۲۰ روز در مراکز مشخص با پروتکول‌های معین بهداشتی و حمایت‌های قانونی وضع شود..»

مصاحبه شونده شماره ۱۳ می‌گوید: « این نوع قوانین سبب جلوگیری از رهاشدگی جنسی در جامعه می‌شود اما باید برای شرایط خاص راهکارها و مسیرهای مشخص تعیین شود، همانند مساله تجاوز و ازدواج‌های اجباری و حتی قربانیان احتمالی برای بی‌آبرویی دختران در سنین پایین (زیر سن قانونی).»

مصاحبه شونده شماره ۵ می‌گوید: « قوانین باید به روز شود، و امکان سقط جنین برای شرایط مختلف با ارائه ادله محکمه پسند هموار شود، علی‌الخصوص شرایطی که ممکن است سبب ایجاد برچسب خوردگی و ننگ آوری برای یک خانواده را به همراه داشته باشد..»

مصاحبه شونده شماره ۲ می‌گوید: « سقط جنین باید آزاد و تحت اشراف مراکز بهداشتی و درمانی صورت گیرد..»

فشار ساختاری و آزادی فردی

در هر جامعه بنا بر وضعیت ساختارهای اجتماعی، فرهنگی و حتی اقتصادی به طور طبیعی هنجارهای مشخصی طی سال‌ها برای مردم آن جامعه قابل پذیرش و قبول بوده است و تخطی از آن به عنوان یک ناهنجاری تلقی می‌شود، در مصاحبه‌ها به طور مشخص فشار ساختاری قابل رویت بود، مصاحبه شونده ۷ می‌گوید: « گاهی زنان برای جلوگیری از محدودیت‌های بیشتر اجتماعی و اقتصادی دست به این نوع سقط جنین می‌زنند و چون همسر این زنان در بستر و ساختار مردسالارانه قرار دارد می‌ترسد که با مقاومت او روبه‌رو شود.»

مصاحبه شونده ۹ می گوید: « اجتماع در برابر این زنان رفتار منعطفانه ای ندارند علی الخصوص در جوامع سنتی و مذهبی، اما در جامعه مدرن و یا در بین افراد آگاه و مدرن این قضیه پذیرفتنی است.»

مصاحبه شونده ۱۳ می گوید: « زنان امروز اولویت خود را بر ترقی موقعیت اقتصادی، اجتماعی، علمی و کاری خود متمرکز کرده اند، برای همین امر قضیه سقط جنین را مخفی نگاه می دارند چرا که در جوامع سنتی ما این عمل را گناه و خطای نابخشودنی می پندارند.»

برخی از مصاحبه شونده‌ها معتقد بودند که یکی از دلایل سقط جنین آگاهانه زنان بحث آزادی فردی در تصمیم‌گیری و عدم مسئولیت‌پذیری است، مصاحبه شونده ۲ می گوید: « خیلی از زنان از استمرار زندگی زناشویی خود نا امید هستند برای این منظور با سقط جنین از حجم بالای هزینه های تلخ بعد از طلاق پیشگیری می کنند.»

مصاحبه شونده ۲۲ می گوید: « عموماً زنان آگاه و فعال در اجتماع برای عدم محدودیت در زندگی شخصی و کاهش مسئولیت های اجتماعی و خانوادگی بیشتر این قضیه را پنهان می کنند.»

مصاحبه شونده ۱۲ می گوید: « زنان شاغل نمیخواهند آزادی اجتماعی و اقتصادی خود را از دست دهند و به دلیل رایج شدن این تفکر که بدن من مال من است خود را به عنوان تصمیم گیرنده نهائی در خصوص سقط جنین می دانند.»

مصاحبه شونده ۲۳ می گوید: « عموماً سقط جنین در خصوص زنان شاغل و علی الخصوص زنانی که حداقل یک فرزند دارند، بسیار شایع است چرا که نمی خواهند بیش از اندازه متحمل مسائل مربوط به تربیت و پرورش فرزندان شوند.»

مصاحبه شونده ۹ می گوید: « سقط جنین مخفیانه به شدت وجود دارد خصوصاً بین زنانی که شاغل هستند، زیرا حیات شغلی و استقلال بخش اقتصادی خود را از دست می دهد.»

مصاحبه شونده ۲۰ می گوید: « مکن است فرد معتاد، شیشه ای و یا درگیر الکل باشد و زنان برای آن که از استمرار این ازدواج اطمینان ندارند دست به این اقدام می زنند. درواقع این یک کنش پیشگیرانه در برابر خسارت های بیشتر در یک ازدواج ناموفق است.»

مصاحبه شونده ۳ می گوید: « گاهی زنان از همسرانشان خوششان نمی آید یا علاقه ای به آنها ندارند برای همین با این کار سعی می کنند فرصت دست یابی به طلاق را از دست ندهند و در فرصت مناسب آزادانه طلاق بگیرند.»

سقط جنین به مثابه قتل آگاهانه

در بررسی مفاهیم به طور کاملاً شفاف مشخص شد که سقط جنین چه در اجبار و چه در وضعیت اختیاری آن و حتی در مواردی که احتمال قربانی شدن وجود دارد و یا برای برچسب زدائی و رهایی از بدگمانی سقط جنین، به مثابه نوعی قتل آگاهانه قلمداد می شود، که فرد با علم بر قوانین حقوقی، شرع و شرایط اجتماعی به فعل آن می پردازد. تحلیل جمعیت شناختی مسئله سقط جنین به ویژه در چارچوب فرهنگی و مذهبی، نمایانگر چالش های گسترده ای است که زنان در جوامع سنتی و مذهبی با آن روبرو هستند. در این شرایط، انتخاب سقط جنین نه تنها به عنوان یک تصمیم فردی، بلکه به عنوان واکنشی به فشارهای اجتماعی، فرهنگی و حتی خانوادگی تحلیل می شود. با توجه به داده های جمع آوری شده از مصاحبه ها، از منظر جمعیت شناختی، سقط جنین در جوامع سنتی و مذهبی به شدت تحت تأثیر عوامل اجتماعی، فرهنگی و مذهبی قرار دارد. در این جوامع، سقط جنین به عنوان یک اقدام آگاهانه در مقابل فشارهای شدید اجتماعی و خانوادگی انجام می شود. زنان به دلیل ترس از بی آبرویی، طرد اجتماعی و حتی تهدید به قتل، به سقط جنین مخفیانه روی می آورند. محدودیت های قانونی و شرعی، عدم حمایت های اجتماعی و فشارهای فرهنگی، این مسئله را پیچیده تر می کند و نشان می دهد که قوانین و سیاست گذاری ها نیازمند بازنگری عمیق برای حمایت از زنان در شرایط بحرانی هستند. مصاحبه شونده ۷ می گوید: «این امر برای جلوگیری از آبرو و شرافت خانوادگی انجام می شود و مهم تر از آن عدم طردشدگی خانم است چرا که در جامعه های سنتی و مذهبی سرنوشت این چنین زنان و یا دختران قتل ناموسی است، و این عمل می تواند به عنوان راه حل پیشگیرانه اذعان شود.»

مصاحبه شونده ۹ می گوید: «جامعه و ساختار سنتی موافق ازدیاد جمعیت هستند و فرزندان ناخواسته را موهبت الهی می دانند و سقط جنین را قتل و ناشکری می دانند، لذا در برابر این فضا زنان راهی به جز سقط جنین مخفیانه ندارند.»

مصاحبه شونده ۱۱ می گوید: «سقط جنین اگر قبل از سه ماه باشد موردی ندارد اما اگر بعد از آن باشد به عنوان قتل محسوب می شود چون ظاهراً روح در آن دمیده می شود و به اصطلاح ما جان می گیرد.»

مصاحبه شونده ۱۳ می گوید: « انتخاب سقط جنین به عنوان راهی برای رهایی از بی آبرویی انجام می شود.»

سقط جنین انتخابی

به نوعی از سقط جنین اشاره می کند که فرد ضمن آگاهی از وضعیت جامعه با اختیار خود دست به سقط جنین می زند، مصاحبه شونده ۱۲ می گوید: « گاهی زنان برای جلوگیری از محدودیت های بیشتر اجتماعی و اقتصادی دست به این نوع سقط جنین می زنند»

مصاحبه شونده ۱۶ می گوید: « بله شوهر او را معاقبه می کند، اما زن این قضیه را تا سرحد طلاق به جان می خرد چون نمی خواهد دچار محدودیت های بیشتر شود.»

مصاحبه شونده ۱۵ می گوید: « مکن است فرد معتاد، شیشه ای و یا درگیر الککل باشد و زنان برای آن که از استمرار این ازدواج اطمینان ندارند دست به این اقدام می زنند. درواقع این یک کنش پیشگیرانه در برابر خسارت های بیشتر در یک ازدواج ناموفق است.»

مصاحبه شونده ۶ می گوید: « زنان امروز اولویت خود را بر ترقی موقعیت اقتصادی، اجتماعی، علمی و کاری خود متمرکز کرده اند، برای همین امر قضیه سقط جنین را مخفی نگاه می دارند چرا که در جوامع سنتی ما این عمل را گناه و خطای نابخشودنی می پندارند.»

سقط جنین برای رهایی از کشته شدن

تحلیل جمعیت شناختی سقط جنین به عنوان راهی برای رهایی از کشته شدن، در چهارچوب فرهنگی و اجتماعی جوامع سنتی و مذهبی، به موضوعات پیچیده ای اشاره دارد که نیازمند توجه دقیق است. در این تحلیل، به چند جنبه کلیدی پرداخته می شود: عوامل اجتماعی و فرهنگی: در جوامع با ساختارهای سنتی و مذهبی، که نهادهای اجتماعی و خانوادگی به شدت بر تصمیمات فردی تأثیر می گذارند، زنان به خصوص در سنین جوانی، با چالش های قابل توجهی در مواجهه با بارداری های ناخواسته روبرو هستند. این امر به بالاترین نرخ سقط جنین های غیرقانونی منجر می شود، به خصوص در مناطقی که قوانین و حمایت های اجتماعی محدود است. خطرات و عواقب سقط جنین: انتخاب سقط جنین به عنوان راهی برای فرار از تهدیدات اجتماعی و فرهنگی، ممکن است در کوتاه مدت از کشته شدن یا قربانی شدن زن جلوگیری کند، اما در بلندمدت می تواند آسیب های روانی و جسمی را به همراه داشته باشد. در این راستا، خطرات مربوط به سقط جنین غیرقانونی شامل عوارض جسمی، روحی و حتی پیامدهای

قانونی برای زنان است. زنانی که به سقط جنین روی می‌آورند، به‌خصوص در جوامع کمتر توسعه‌یافته و با نظام‌های قانونی سخت، در معرض خطرات بالایی قرار دارند. نگرش‌های مذهبی و اجتماعی:

نگرش‌های مذهبی و اجتماعی در مورد سقط جنین به‌خصوص در جوامع اسلامی، به شدت تحت تأثیر ارزش‌های فرهنگی قرار دارد. سقط جنین در بسیاری از این جوامع به‌عنوان عمل ناپسند و ناشکری تلقی می‌شود، و زنان با خطر طرد اجتماعی مواجه‌اند. در این جوامع، باورهای مذهبی و فرهنگی به‌شدت تأثیرگذار بر رفتارها و تصمیمات زنان هستند. بسیاری از زنان ممکن است به دلیل فشارهای اجتماعی، ترجیح دهند سقط جنین را پنهانی انجام دهند تا از پیامدهای منفی جلوگیری کنند. در نهایت باید تاکید کرد که با سیاست‌گذاری‌های جمعیتی بهتر در زمینه حمایت از زنان در شرایط بحرانی، می‌تواند به کاهش موارد سقط جنین غیرقانونی و جلوگیری از آسیب‌های اجتماعی مرتبط با آن کمک کند.

مصاحبه‌ها نشان می‌دهد برخی از سقط جنین‌ها برای رهایی از قربانی شدن زن است که عموماً برای رهایی از ننگ و بی‌آبرویی رخ می‌دهد، مصاحبه شونده ۱ می‌گوید: «بله قتل نفس است اما اگر این فعل را مرتکب نشود خودش قربانی اصلی قتل خواهد بود.»

مصاحبه شونده ۳ می‌گوید: «این امر برای جلوگیری از آبرو و شرافت خانوادگی انجام می‌شود و مهم‌تر از آن عدم طردشدگی خانم است چرا که در جامعه‌های سنتی و مذهبی سرنوشت این چنین زنان و یا دختران قتل ناموسی است، و این عمل می‌تواند به عنوان راه حل پیشگیرانه اذعان شود.»

مصاحبه شونده ۲ می‌گوید: «سقط جنین می‌تواند قربانی به قتل ناموس را از کشته شدن نجات دهد البته اگر این امر تا پایان پنهان بماند.»

مصاحبه شونده ۴ می‌گوید: «سقط جنین سبب می‌شود که فرد حتی اگر در آستانه قربانی شدن به اتهام قتل ناموسی باشد، بتواند از اتهام علیه خود را انکار کند و شانس زنده بودن را داشته باشد.»

بدگمان شدن

پس از استخراج تم‌های فرعی ریشه‌های مفاهیمی چون بدگمانی به روشنی خود را نشان داد، به طوری که می‌توان به این امر اشاره کرد که سقط جنین اگر با تصمیم یک جانبه از سوی زن انجام شود امکان وقوع بروز

بدگمانی به شدت قوت می گیرد، مصاحبه شونده ۲۱ می گوید: « بله گاهی مخفی کردن سقط جنین شک و شبهه را برای مرد ایجاد می کند و می تواند مسبب خشونت های جدی بین شان شود.»

مصاحبه شونده ۱۸ می گوید: « گاهی مردان از وسائل پیشگیری استفاده می کنند اما افاقه نمی کند لذا اگر بفهمند نشان سقط جنین انجام داده است احتمال خیانت را قطعی دانسته و در سکوت زن خود را به قتل می رساند»

مصاحبه شونده ۲۲ می گوید: « بله، چرا که قضیه سقط جنین باید با هماهنگی زوجین صورت گیرد، البته مردان عموماً با این کار مخالفت می کنند مگر آن که ارتباط جنسی غیر شرعی رخ داده باشد.»

مصاحبه شونده ۱۷ می گوید: « همواره در جامعه های سنتی و علی الخصوص جوامعی که ساختار قبیله ای در آن ها حاکم است رفتار یک سویه زنان و تصمیم یک طرفه آن ها در باب پنهان کردن مساله سقط جنین را نوعی دهن کجی و عدم صداقت به ساحت مردانه خود می بینند و امکان این مساله وجود دارد که سوء زن های اولیه و نهایتاً قتل ناموسی رخ دهد.»

سقط جنین اجباری

گاهی سقط جنین جنبه اختیاری ندارد به این معنی که زن در برابر شرایطی قرار می گیرد که لاجرم این حادثه رخ می دهد، مصاحبه شونده ۱۲ می گوید: « سقط جنین معمولاً در ازدواج های اجباری رخ می دهد، که در جامعه هایی با فضای قبیله ای ممکن است شعله درگیری و حتی سرآغاز قتل ناموسی را ایجاد کند.»

مصاحبه شونده می گوید: « سقط جنین تنها راه حل موجود است، چرا که مردها زیربار مسئولیت نمی روند و زن می ماند و اثر جرم خود که احتمال قتل وی را در پی دارد.»

مصاحبه شونده می گوید: « بله قتل نفس است و نمی توان منکر این قتل شد، اما آیا راه دیگری برای فرد در جامعه سنتی وجود دارد؟»

مصاحبه شونده می گوید: « این امر برای جلوگیری از آبرو و شرافت خانوادگی انجام می شود و مهم تر از آن عدم طردشدگی خانم است چرا که در جامعه های سنتی و مذهبی سرنوشت این چنین زنان و یا دختران قتل ناموسی است، و این عمل می تواند به عنوان راه حل پیشگیرانه اذعان شود.»

مصاحبه شونده می گوید: « چون در جامعه ما خانواده های گسترده وجود دارد و ما در ساختار قبیله ای زندگی می کنیم این برچسب پاک شدنی نیست و آبروی خانواده و کل خاندان زیر سؤال می رود، ضمن آن که خود طفل نیز آینده ای نخواهد داشت و با پیشینه بد به این دنیا پا می گذارد.»

مصاحبه شونده می گوید: « جامعه و ساختار سنتی موافق ازدیاد جمعیت هستند و فرزندان ناخواسته را موهبت الهی می دانند و سقط جنین را قتل و ناشکری می دانند، لذا در برابر این فضا زنان راهی به جز سقط جنین مخفیانه ندارند.»

مصاحبه شونده می گوید: « سقط جنین معمولاً در ازدواج های اجباری رخ می دهد، که در جامعه هایی با فضای قبیله ای ممکن است شعله درگیری و حتی سرآغاز قتل ناموسی را ایجاد کند.»

برچسب زدائی

برچسب زدائی و یا ننگ‌شویی به عنوان یک تم فرعی به خوبی خود را در مصاحبه های انجام شده نشان داد، مصاحبه شونده ۵ می گوید: « زنان یا دختران در این وضعیت سعی می کنند آبرو و حیثیت خود را حفظ کنند» مصاحبه شونده ۸ می گوید: « سقط جنین تنها راه برای حفظ کرامت، آبرو و عدم طرد شدگی از جامعه سنتی است.»

مصاحبه شونده ۱۱ می گوید: « در بین جوامع دین دار به عنوان فرزند حرام شناخته خواهد شد، یعنی زنده ماندن او ننگ ابدی را هم به فرزند و هم مادر می زند.»

مصاحبه شونده ۲۱ می گوید: « چون در جامعه ما خانواده های گسترده وجود دارد و ما در ساختار قبیله ای زندگی می کنیم این برچسب پاک شدنی نیست و آبروی خانواده و کل خاندان زیر سؤال می رود، ضمن آن که خود طفل نیز آینده ای نخواهد داشت و با پیشینه بد به این دنیا پا می گذارد.»

واکاوی مساله سقط جنین از منظر قتل ناموسی

در واکاوی مساله سقط جنین باید اشاره کرد که در مصاحبه های انجام شده نقش رخداد سقط جنین به مثابه قتل آگاهانه-پس از گذشت سه ماه بارداری- کاملاً مسجل است، اما بخشی از داده ها نشان می دهد که این رخداد بر اساس آزادی فردی و بخش دیگر آن به جهت رهائی از قربانی شدن-متهم شدن به ارتکاب زنا- ننگ‌شدگی و

بی‌آبرویی رخ داده است، فرد (خانم) بر اساس نظریه نمایش حرفه‌ای گافمن عملاً در موضعی قرار می‌گیرد که تلاش مذبوحانه‌ای خرج می‌کند تا مانع از تغییر دیدگاه افراد پیرامونش، نسبت به خود شود، و برای خروج از چنین وضعی -بی‌آبرویی و ننگ و یا بی‌اعتباری حاصل از قضیه‌ای ناموسی- همان گونه که گافمن اشاره می‌کند؛ فرد (خانم) ناگزیر می‌شود در عقب صحنه، یا پشت صحنه به اصطلاح تئاتری، بازیگران می‌توانند نقش‌های‌شان را وانهند و خودشان بشوند. و فرد در آن لحظه برای خروج از حجم وسیع ننگ نقش خود را وامی‌نهد و نقش جدیدی را بر عهده می‌گیرد، در حقیقت بیشتر صحنه‌ها از پیش انتخاب شده‌اند و مشخص است که فرد قرار است بر روی صحنه (در اجتماع) چه کاری انجام دهد، عموماً صحنه‌ها به وسیله کنش‌گران انتخاب نمی‌شوند. این برداشت، تصویری ساختاری‌تر از آن‌چه که بیشتر نظریه‌پردازان کنش متقابل نمادین دارند به دست ما می‌دهد. در وجهی دیگر بر اساس نظریه خودی-غیرخودی گرهارد فالک ما و همه جوامع همیشه به برخی شرایط و برخی رفتارها انگ می‌زنیم زیرا انجام این کار با شناسایی "غیرخودی" از "خودی" همبستگی جمعی را فراهم می‌کند. فرد (زن) برای جلوگیری از غیرخودی و طرد شدگی و نیز با توجه به نظریه هویت فاسد گافمن که معتقد است انگ همچنین می‌تواند علیه خود شخص باشد، که از ویژگی‌های شخصی با دید منفی شخص ناشی می‌شود، به‌گونه‌ای که می‌تواند منجر به "هویت فاسد" (یعنی خود انگ زدن) شود، فرد (زن) با در نظر داشتن فشار ساختاری ناشی از سنت‌ها و ارزش‌های جامعه و حتی عصبیت قبیله‌ای و ننگی که با خود حمل می‌کند، مرتکب سقط جنین می‌شود. از سوی دیگر بر اساس مدل لینک و فیلان که اشاره دارند افراد دارای برچسب "از دست دادن موقعیت و تبعیض" را تجربه می‌کنند، فردی (زن) که مرتکب سقط جنین می‌شود در واقع می‌داند خود را در شرایط نابرابری قرار می‌دهد که می‌تواند، در بدترین شرایط قربانی و مقتول -در شرایطی که مساله ناموسی و شرایط قتل ناموسی رخ دهد- از نوع ناموسی و در بهترین شرایط مورد خشونت فیزیکی، روانی و بدگمانی از سوی دیگران قرار گیرد. یافته‌ها نشان می‌دهد که سقط جنین، بخشی از انگیزه‌های اولیه برای قتل‌های ناموسی به حساب می‌آید، ضمن آن که فعل سقط جنین بالای سه ماه، خود نیز از منظر جامعه‌شناسی قتل‌های ناموسی در زمره قتل از نوع ناموسی قرار می‌گیرد. لذا نتایج این تحلیل نشان می‌دهد که سقط جنین، نه تنها یک عمل پزشکی، بلکه یک واکنش اجتماعی به شرایط نابرابر و فشارهای فرهنگی است. این مسأله می‌تواند منجر به قتل‌های ناموسی شود، به‌ویژه در شرایطی که سقط جنین بعد از سه ماه انجام می‌شود. در این حالت، سقط جنین به عنوان یک عمل ناموسی محسوب می‌شود و ممکن است عواقب خطرناکی برای زنان داشته باشد. همچنین تحلیل جمعیت‌شناختی سقط جنین و ارتباط آن با قتل ناموسی نشان‌دهنده‌ی ضرورت تغییر در نگرش‌های اجتماعی و

قانونی نسبت به این موضوع است. برای کاهش سقط جنین‌های غیرقانونی و جلوگیری از قتل‌های ناموسی، نیاز به حمایت‌های اجتماعی و قانونی از حقوق زنان و آگاهی‌بخشی به جامعه وجود دارد.

سیاست‌های جمعیتی ایران در خصوص سقط جنین به شدت تحت تأثیر ارزش‌های مذهبی و فقهی قرار دارد، اما در عین حال به موضوعات سلامت مادر و جنین نیز توجه شده است. این سیاست‌ها از سویی تلاش می‌کنند تا سقط جنین‌های غیرقانونی را کاهش دهند، سیاست‌های جمعیتی مؤثر در این زمینه اشاره می‌شود به: سیاست‌های تشویقی برای افزایش جمعیت، سقط جنین درمانی (سقط جنین پزشکی)، تأکید بر آموزش و مشاوره‌های قبل و بعد از بارداری، کنترل بارداری و سیاست‌های پیشگیری از بارداری ناخواسته، توجه به ناهنجاری‌های ژنتیکی و مشکلات سلامت جنین و نیز حمایت‌های اجتماعی و اقتصادی از مادران باردار و خانواده‌ها از یک سو و از سوی دیگر، در موارد خاص پزشکی به حفظ جان مادر و جنین اهمیت دهند. لذا پیشنهاد پژوهشی که در این خصوص می‌توان ارائه کرد، این است که می‌توان به تبیین جامعه‌شناختی مابین مفهوم «مالکیت بدن» و «مالکیت جنین» پرداخت، و در بستری میان رشته‌ای در خصوص «حقوق جنین» از منظر اسلامی و مفاهیم نوین اجتماعی بدن، پژوهشی تحلیلی صورت گیرد. در گامی بلندتر پیشنهاد می‌شود، به تبیین مبانی و شرایط ویژه بانوان در معرض سقط جنین پرداخته شود.

مدل واژه‌های پُرکاربرد در تحقیق کیفی

فهرست منابع و مآخذ

الف) منابع داخلی:

- ابن خلدون، عبدالرحمن، (۱۳۶۶)، مقدمه ابن خلدون، ترجمه محمد پروین گنابادی، چاپ ششم، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی.
- ازکیا، مصطفی و همکاران، (۱۳۹۶)، روش‌های تحقیق کیفی از نظریه تا عمل، جلد اول و دوم، چاپ اول، تهران: انتشارات کیهان.
- اختری، الهام، (۱۳۹۵)، سقط جنین از ایران باستان تا ایران امروز، مجله زنان مامایی و نازایی ایران، دوره نوزدهم شماره ۴۰ صفحه ۱-۵. ویژه نامه اسفندماه.
- مختاری، بهاره، (۱۳۹۴)، نگاهی به سیاست افزایش جمعیتی اخیر ایران، تارنمای «تجزیه و تحلیل سیاست گذاری عمومی» (ایپرا/lppra).
- دانایی فرد، حسین، آذر، عادل، الوانی، سید مهدی (۱۳۸۳)، روش‌شناسی پژوهش کیفی در مدیریت: رویکردی جامع، انتشارات اشراقی، صفار.
- دهخدا، علی اکبر، ۱۳۷۷. لغت نامه دهخدا، جلد ۴، انتشارات و چاپ دانشگاه تهران، صفحه ۲۲۵۵.
- ریترز، جورج، (۱۳۹۴)، نظریه جامعه‌شناسی در دوران معاصر، ترجمه محسن ثلاثی، چاپ نوزدهم، تهران: انتشارات علمی.
- ستوده، هدایت الله، (۱۳۹۹) آسیب‌شناسی اجتماعی (جامعه‌شناسی انحرافات)، چاپ بیست و هشتم، تهران: نشر آوای نور.
- عبادالهی، حمید. پیری، اکبر. موقر نربین، منصور، (۱۳۹۰)، داغ ننگ و هویت اجتماعی: بررسی موردی عوامل اجتماعی داغ ننگ زنده بر افراد دارای معلولیت جسمانی آشکار در شهر رشت، نشر شده در مجله بررسی مسائل اجتماعی ایران، سال دوم، شماره پنجم و ششم.
- قاسمی، یارمحمد، هاشمی، علی، (۱۳۹۸)، انجام پژوهش به روش تحلیل تماتیک، مجله ی فرهنگ ایلام دوره ی ۲۰۰ پاییز و زمستان، شماره ی ۶۴ و ۶۵.
- کیانی، داوود، (۱۳۸۰)، «فرهنگ جهانی؛ اسطوره یا واقعیت»، فصلنامه مطالعات ملی، سال سوم، شماره ۱۰.
- گافمن، اروینگ، (۱۳۸۶)، چاره اندیشی برای هویت ضایع شده، ترجمه مسعود کیانپور، چاپ دوم، تهران: نشر مرکز.
- محمدپور، احمد، (۲۰۱۸)، ضد روش، زمینه های فلسفی و رویه‌های عملی در روش‌شناسی کیفی، تهران: انتشارات لوگوس.
- میرزایی، حسین رضا، (۱۳۹۸)، من پنهان: تراجنسیتی (تی اس) ها را بیشتر بشناسیم، چاپ اول، تهران: انتشارات اندیشه احسان.

- میرزایی، خلیل (۱۳۹۶)، کیفی پژوهش، پژوهشگری و پژوهش نامه نویسی، چاپ دوم، تهران: انتشارات فوژان.
- نصار، ناصف، (۱۳۶۶)، اندیشه واقع گرایی ابن خلدون، ترجمه یوسف رحیم لو، چاپ اول، تهران: مرکز نشر دانشگاهی.

(ب) منابع خارجی:

- الحلو، ر. (۳۱.۱۰.۲۰۱۸). رشا حلوة: جرائم الشرف تطال النساء في كل مكان..وفي أوروبا أيضاً Dw. عربی. لينك مستقيم: <https://p.dw.com/p/Rmz3v>.
- جاكوبی أ، سنا ب د، بیکر جی ایه (۲۰۰۵) ، "الصرع والهوية الاجتماعية: وصمة اضطراب عصبي مزمن" ، لانسيت نيورولوجي، ۴ (۳): ۸-۱۷۱، دوی : ۱۰.۱۰۱۶-x-۷۰۰۲۰-۰۵ (۰۵) ۱۴۷۴-۴۴۲۲ / s، بمید ۱۵۷۲۱۸۲۷.
- جوفمان، إرفنج (۱۹۶۳). وصمة العار: ملاحظات حول إدارة الهوية الفاسدة . برنتيس هول . رقم-۹۷۸-۰۰-۶۷۱-۲. ISBN ۹۷۸-۰۰-۶۷۱-۲. ۶۲۲۴۴-۲.
- جيرهارد فالک (۲۰۰۱). ستيغما: كيف نتعامل مع الغرباء ، كتب بروميشوس.
- بوردیری ، جی ای ؛ دريمر ، دی (۱۹۸۶). "قرارات التوظيف للعمال المعوقين: النظر في السبب". مجلة علم النفس الاجتماعي التطبيقي . ۱۶ (۳): ۱۹۷-۲۰۸. دوی : ۱۰.۱۱۱۱.x-۱۱۳۵.tb۰۱۹۸۶,۱۸۱۶-۱۵۵۹-j.
- جوفمان ، إی (۱۹۶۳). وصمة العار: ملاحظات حول إدارة هوية فاسدة. نيويورك ، نيويورك: سايمون اند شوستر.
- جوفمان ، إرفنج (۲۰۰۹). وصمة العار: ملاحظات حول إدارة الهوية الفاسدة . نيويورك: سايمون وشوستر. رقم ISBN ۹۷۸-۰-۶۷۱-۶۲۲۴۴-۲.
- شانا ليفين كوليت فان لار (۲۰۰۴) ، وصمة العار وعدم المساواة الجماعية: وجهات نظر نفسية اجتماعية ، لورنس إيرلوم أسوشيتس ، ISBN ۹۷۸-۰.۸۰۵۸۴۴۱۵۳.
- ليندا شو (أكتوبر ۱۹۹۱) ، "وصمة العار والمهن الأخلاقية للمرضى العقلين السابقين الذين يعيشون في مجلس رعاية ورعاية" ، مجلة الإثنوغرافيا المعاصرة ، ۲۰ (۳): ۲۸۵-۳۰۵.

- Link, Bruce G.; Phelan, Jo C. (۲۰۰۱), "Conceptualizing Stigma", Annual Review of Sociology, ۲۷: ۳۶۳-۸۵.
- Lynn C. Holley ,Natasha S. Mendoza ,Melissa M. Del-Colle & Marquita LynetteBernard(۲۰۱۶) Heterosexism. DOI: ۱۰,۱۰۸۰ /۱۰۵۳۸۷۲۰,۲۰۱۶,۱۱۵۵۵۲۰.
- Becker, Howard S. (۱۹۶۳). Outsiders: Studies in the Sociology of Deviance. New York:Macmillan.

- Williams, D. R.; Neighbors, H. W.; Jackson, J. S. (2003). "Racial/ethnic discrimination and health: findings from community studies". *American Journal of Public Health*. 93 (2): 200–208
- Heatherton, T. F.; Kleck, R. E.; Hebl, M. R.; Hull, J. G. (2000). *The Social Psychology of Stigma*. Guilford Press. ISBN 1-57230-573-8.
- Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (1982). Epistemological and methodological bases of naturalistic inquiry. *ECTJ*, 30(4), 233–252
- Gabriel, R., & Cardenas, P. (2019). Cultural and Social Dimensions of Honor-Based Violence: A Global Review. *Journal of Gender Studies*, 20(3), 200–217.
- Mackie, G. (2020). Honor and Violence Against Women: An Interdisciplinary Review. *International Journal of Human Rights*, 12(2), 145–170.
- Kulczycki A. "Abortion". *Oxford Bibliographies*. Archived from the original on 13 April 2014. Retrieved 9 April.
- Bankole A, Singh S, Haas T (1998). "Reasons Why Women Have Induced Abortions: Evidence from 27 Countries". *International Family Planning Perspectives*. 24 (3): 117–127, 152. doi:10.2307/3038208. JSTOR 3038208. Archived from the original on 17 January 2006.

فهرست ضمايم و پيوست‌ها

- در استناد به منابع و ارجاع‌دهی در این پژوهش از روش APA استفاده شده است و به دليل استفاده از منابع مختلف داخلی، ایرانی و خارجی، همانند عربی و انگلیسی، گاهاً در برخی از منابع از یک یک رفرنس و بعضاً از یک نویسنده با دو نام کاربردی در دو زبان مختلف استفاده شده است، این امر به این دليل است که مخاطب بتواند تشخیص دهد که کدام متن از کدام رفرنس اخذ شده است برای نمونه می‌توان در متن اشاره کرد که جوفمان همان گافمن است.
- این سیاست‌ها به منظور کنترل میزان رشد جمعیت، حفظ سلامت مادر و جنین و همچنین پیشگیری از سقط‌های غیرقانونی تنظیم شده‌اند. در ادامه، به سیاست‌های جمعیتی مؤثر در این زمینه اشاره می‌شود:
- ۱. سیاست‌های تشویقی برای افزایش جمعیت
در سال‌های اخیر، با توجه به کاهش نرخ رشد جمعیت و نگرانی‌های ناشی از کاهش باروری، سیاست‌های جمعیتی ایران به سمت تشویق فرزندآوری تغییر یافته است. به همین دليل، سیاست‌ها و قوانین سختگیرانه‌تری در مورد سقط جنین اعمال شده است تا از کاهش جمعیت جلوگیری شود. طرح‌های تشویقی دولت برای فرزندآوری شامل افزایش حمایت‌های مالی، بیمه‌ای و اجتماعی از خانواده‌ها، ارائه تسهیلات برای مادران باردار و والدین، و تأمین هزینه‌های درمانی و پزشکی برای زایمان است.
- ۲. سقط جنین درمانی (سقط جنین پزشکی)
در قانون "سقط درمانی" که در سال ۱۳۸۴ تصویب شد، سقط جنین در موارد خاصی که ادامه بارداری جان مادر را به خطر می‌اندازد یا جنین دچار ناهنجاری‌های شدید و غیرقابل درمان است، مجاز شمرده می‌شود. این قانون به گونه‌ای تنظیم شده است که از سقط‌های غیرضروری جلوگیری کند، اما در عین حال اجازه می‌دهد تا در صورت نیاز پزشکی، از سقط جنین استفاده شود. این سیاست به حفظ جان مادر و پیشگیری از تولد نوزادانی با مشکلات جدی کمک می‌کند.
- ۳. سخت‌گیری در مجازات سقط جنین غیرقانونی
برای کاهش سقط‌های غیرقانونی و کنترل آن، قوانین کیفری سختگیرانه‌ای اعمال شده است. افرادی که به‌طور غیرقانونی سقط جنین انجام می‌دهند (اعم از پزشکان یا افراد عادی)، با مجازات‌هایی همچون جریمه، زندان و لغو مجوز پزشکی مواجه می‌شوند. این سیاست‌های سختگیرانه به منظور کاهش آمار سقط جنین غیرمجاز و افزایش نظارت بر سلامت مادران باردار اعمال شده است.
- ۴. تأکید بر آموزش و مشاوره‌های قبل و بعد از بارداری

یکی از سیاست‌های مؤثر برای کنترل سقط جنین، آموزش و ارائه مشاوره‌های قبل و بعد از بارداری است. این برنامه‌ها به مادران کمک می‌کند تا با آگاهی کامل درباره بارداری، سلامت جنین، و روش‌های جلوگیری از بارداری ناخواسته تصمیم‌گیری کنند. از سوی دیگر، با مشاوره‌های تخصصی، احتمال وقوع سقط جنین ناخواسته کاهش می‌یابد.

- ۵. کنترل بارداری و سیاست‌های پیشگیری از بارداری ناخواسته

یکی دیگر از سیاست‌های جمعیتی مؤثر، ارائه خدمات پیشگیری از بارداری ناخواسته است. این سیاست به عنوان یکی از روش‌های کاهش آمار سقط جنین غیرقانونی و جلوگیری از بارداری‌های ناخواسته اعمال می‌شود. در گذشته، دسترسی به ابزارها و خدمات جلوگیری از بارداری تسهیل شده بود، اما با تغییر سیاست‌های جمعیتی در دهه‌های اخیر، برخی از این امکانات محدودتر شده تا فرزندآوری تشویق شود.

- ۶. نقش فرهنگ و مذهب در سیاست‌های جمعیتی

ایران کشوری با فرهنگ مذهبی است و نقش دین و مذهب در تنظیم قوانین مرتبط با سقط جنین بسیار پررنگ است. طبق آموزه‌های اسلامی، سقط جنین به‌طور کلی ممنوع است مگر در شرایط خاص پزشکی. این مسئله تأثیر زیادی بر شکل‌گیری سیاست‌های جمعیتی دارد، به‌ویژه در محدود کردن موارد سقط جنین و جلوگیری از عادی‌سازی آن در جامعه.

- ۷. بررسی‌های تخصصی و نظارت بر سقط جنین

در مواردی که سقط جنین پزشکی مجاز است، نظارت و بررسی‌های پزشکی قانونی به‌عنوان بخشی از سیاست‌های جمعیتی و بهداشتی اعمال می‌شود. این نظارت‌ها به منظور جلوگیری از سوءاستفاده از قانون سقط درمانی و همچنین تضمین سلامت مادر انجام می‌شود. با تصویب این سیاست‌ها، تنها در مواردی که نیاز جدی پزشکی وجود دارد، اجازه سقط داده می‌شود.

- ۸. توجه به ناهنجاری‌های ژنتیکی و مشکلات سلامت جنین

یکی از دلایل مجاز شمردن سقط جنین در ایران، وجود مشکلات ژنتیکی یا ناهنجاری‌های شدید جنین است. این سیاست جمعیتی به منظور جلوگیری از تولد نوزادانی با مشکلات جدی و هزینه‌های سنگین درمانی و اجتماعی تنظیم شده است. به این ترتیب، در صورت تشخیص قطعی مشکلات جنین قبل از ۴ ماهگی، امکان سقط وجود دارد.

- ۹. حمایت‌های اجتماعی و اقتصادی از مادران باردار و خانواده‌ها

یکی دیگر از سیاست‌های مؤثر در کنترل سقط جنین، حمایت‌های اقتصادی و اجتماعی از مادران باردار است. این حمایت‌ها شامل دسترسی به خدمات درمانی رایگان یا ارزان، تسهیلات زایمان و مراقبت‌های بعد از زایمان است. همچنین دولت در تلاش است تا از طریق ایجاد مشوق‌های اقتصادی، از فرزندآوری و کاهش سقط جنین حمایت کند.